

14 กับ
ตุลา

ขบวนการ แรงงานไทย

อรุณี ศรีโต (ป่ากุง)

ปาฐกถา 14 ตุลา ครั้งที่ 23 วันจันทร์ที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2567
ณ ห้องประชุม 14 ตุลา กรุงเทพมหานคร

“14 ตุลา กับ ขบวนการแรงงานไทย”

อรุณี ศรีโต

ปาฐกถา 14 ตุลา ครั้งที่ 23

วันจันทร์ ที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2567 ณ ห้องประชุม 14 ตุลา กรุงเทพมหานคร

สงวนลิขสิทธิ์ พ.ศ.2567

เนื้อหาของปาฐกถาเป็นความคิดเห็นอิสระของผู้เขียน

มูลนิธิ 14 ตุลาไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป

ผู้ประสงค์จะนำข้อความไปพิมพ์เผยแพร่ต้องได้รับการอนุญาตจากผู้เขียนก่อน
ยกเว้นเพื่อการศึกษาอ้างอิงทางวิชาการ

ISBN 978-616-8294-04-8

พิมพ์ครั้งแรก ตุลาคม 2567

จำนวน 1,000 เล่ม

บรรณาธิการ นายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน์, รศ.สุรัสวดี หุ่นพยนต์,
ผศ.สุนี ไชยรส

เลขานุการ เศรษฐวิวัฒน์ สุรินทร์คำ, สุภาภรณ์ บุญปก

ออกแบบปก โรงพิมพ์เดือนตุลา

รูปเล่ม โรงพิมพ์เดือนตุลา

จัดพิมพ์และจำหน่ายโดย มูลนิธิ 14 ตุลา

เลขที่ 14/16 ถนนราชดำเนินกลาง

แขวงบวรนิเวศ เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200

โทรศัพท์ 0-2622-1014-5 โทรสาร 0-2622-1016

อีเมล oct14_f@hotmail.com

เว็บไซต์ www.14tula.com

พิมพ์ที่ โรงพิมพ์เดือนตุลา

โทรศัพท์ 0-2996-7392-4 โทรสาร 0-2996-7395

ราคา 100 บาท

คำนำ

คุณอรุณี ศรีโต หรือป่ากุง เป็นแบบอย่างของผู้ใช้แรงงาน ที่ร่วมต่อสู้เพื่อผู้ใช้แรงงาน และร่วมใน ขบวนการประชาธิปไตยมาตั้งแต่เริ่มชีวิตของผู้ใช้แรงงาน ในวัยเพียง 17 ปี เมื่อ พ.ศ. 2514 ซึ่งเป็นปีที่ จอมพลถนอม กิตติขจร ยึดอำนาจตนเองหลัง “ยินยอม” ให้มีการเลือกตั้งเมื่อ พ.ศ. 2512 และ “ทน” กับระบอบรัฐสภาได้เพียง 2 ปีเศษ ทั้งที่รัฐธรรมนูญฉบับนั้นเป็นเพียงรัฐธรรมนูญฉบับ “พินปลอม” และเป็น ประชาธิปไตย “ไม่ถึงเสียใบ” ดังคำเปรียบเปรยของ ม.ร.ว. เสनीย์ ปราโมช หัวหน้าฝ่ายค้านสมัยนั้นว่า ถ้าประเทศไทยเหมือนที่ดิน 100 ตารางวา เดี๋ยวการก็ปลูกบ้านครอบครองเนื้อที่ไปถึง 90 ตารางวา ยอมให้ นักการเมืองที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนเข้ามาใช้ที่ดินบนสนามหญ้าแค่ 10 ตารางวารอบๆ บ้านเท่านั้น

คุณอรุณี เผชิญกับความไม่เป็นธรรมระหว่างหญิงชาย ตั้งแต่แรกเข้าทำงานเพราะได้ค่าแรงเข้าใหม่เท่ากันวันละแค่ 10 บาท ในขณะที่ผู้ชายจะได้ค่าแรงขึ้นเร็วกว่าและมากกว่าผู้หญิง รวมทั้งเงินแตะเอียแต่ละปี ผู้ชายจะได้

มากกว่าผู้หญิงหลายเท่า จนกระทั่งเกิดการเรียกร้อง รัฐธรรมนูญ และได้รับการชักชวน เข้าไปร่วมเดินขบวนโดยไม่รู้ว่าเป็นประชาธิปไตยคืออะไร แต่ไปร่วมด้วยความหวังว่าจะมีโอกาสได้ค่าแรงเพิ่มขึ้น

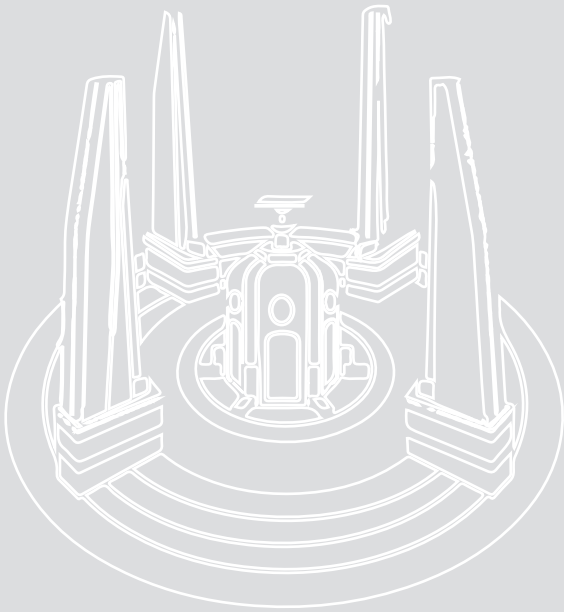
หลัง 14 ตุลาคม 2516 คุณอรุณีมีโอกาสเข้าร่วม การชุมนุมเรียกร้องค่าแรงขั้นต่ำครั้งแรก ที่สนามหลวงในปี พ.ศ. 2517 และได้ข้อตกลงจะปรับค่าจ้างขั้นต่ำเป็นวันละ 20 บาท หลังจากนั้นก็ได้ เข้าร่วม เรียกร้องความเป็นธรรมเป็นระยะๆ มีผลงานนำขึ้นขบวนมากมาย เช่น ร่วมเรียกร้องค่าแรงขั้นต่ำครั้งที่ 2 เมื่อ พ.ศ. 2518 ได้เพิ่มเป็นวันละ 25 บาท ได้มีโอกาสพบปะ เรียนรู้ จากผู้นำแรงงาน เช่น คุณเทิดภูมิ ใจดี, คุณไพศาล ธวัชชัยนันท์, คุณเอกชัย เอกหาญกมล และร่วมก่อตั้งสหภาพแรงงานโรงงานไทยเกรียง ช่วยกรรมกรโรงงานอื่นที่สไตรค์ ร่วมเรียกร้องกฎหมายประกันสังคม ร่วมต่อสู้ในเหตุการณ์พฤษภาคมมहाโหด เรียกร้องสิทธิลาคลอด 90 วันจนสำเร็จ ร่วมช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติจากโรงงานเคเคอร์ไฟไหม้ ซึ่งมีคนตายถึง 188 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงถึง 174 คน และบาดเจ็บถึง 489 คน ร่วมเรียกร้องเรื่องความปลอดภัยในการทำงาน ร่วมสไตรค์ยึดโรงงานไทยเกรียง หลังจากนั้นก็ต่อสู้

มาอย่างต่อเนื่องในฐานะ แรงงานนอกระบบ จนย่างเข้าสู่
วัยชราแล้ว ก็ยังทำงานเพื่อผู้ใช้แรงงานอย่างไม่ลดละ

คุณอรุณีเล่าประสบการณ์ชีวิตด้วยภาษาง่ายๆ
ตรงไปตรงมา จริงใจ ข้อวิจารณ์เรื่องประกันสังคมและ
ระบบไตรภาคีก็ควรค่าแก่การรับฟังอย่างยิ่ง ทำให้ปาฐกถา
ของคุณอรุณี ศรีโต ทรงคุณค่าในฐานะคนตัวเล็กๆ ที่รู้จริง
ทำจริง เขียนจากประสบการณ์จริง ข้อเสนอที่ชี้่อๆ ง่าย
สมควรที่รัฐบาลและผู้เกี่ยวข้องจะนำไปคิดต่อ ทำต่อ เพื่อ
ประโยชน์สุขที่แท้จริงจะเกิดขึ้นแก่แรงงานไทย และสามารถ
สร้างความเข้มแข็งของสังคมไทยได้ อย่างแท้จริง

นายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน์
ประธานมูลนิธิ 14 ตุลา

คำกล่าวแนะนำปาฐก

14 ตุลา กับขบวนการแรงงานไทย : อรุณี ศรีโต (ป่ากุง)

โดย ผศ.สุนี ไชยรส

คุณอรุณี ศรีโต ผู้นำสหภาพแรงงานไทยเกรียง เป็นคนหนึ่งที่เกี่ยวข้องการต่อสู้ในเหตุการณ์ 14 ตุลา 2516 โดยตรง ตั้งแต่เป็นคนงานทอผ้าอายุไม่ถึง 20 ปี และต่อสู้ล้มลุกคลุกคลาน ทั้งยากลำบาก ทั้งมีพลัง ในหลายมิติหลากหลายรูปแบบ จนมาถึงวันนี้ 14 ตุลา 2567

การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย คัดค้านระบอบเผด็จการอย่างกล้าหาญและเสียสละของวีรชน 14 ตุลา 16 และผู้เข้าร่วมจำนวนมากหลายแสนคน ได้นำมาซึ่งพลังการสร้างประวัติศาสตร์ประชาธิปไตยที่เป็นรูปธรรมสำคัญของการเมืองภาคประชาชนในสังคมไทย และเป็นที่น่าสนใจว่านอกจากนักเรียนนักศึกษาที่มาชุมนุมกันในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จนเดินขบวนจากหลายสถาบันรวมทั้งต่างจังหวัด ทำให้มีผู้คนมาชุมนุมและเดินขบวนได้ใหญ่โตถึงเพียงนี้ ใครกันบ้างที่มาเข้าร่วมด้วย ซึ่งคุณอรุณี ก็ช่วยให้คำตอบส่วนหนึ่ง

หลังจากเหตุการณ์เริ่มเห็นภาพชัดว่า ระบอบเผด็จการที่กดขี่ข่มเหงผู้คนอย่างกว้างขวางทั่วประเทศได้สะสมพลังแห่งการต่อสู้ที่ถูกกดตันมาตลอดทุกแควดวง จากการถูกห้ามพูด ห้ามชุมนุม ห้ามประท้วง ห้ามการรวมตัวต่อร้องใดๆ ไม่ว่าประชาชนจะทนทุกข์ทรมานจากปัญหาต่างๆ มากมายขนาดไหน ผู้คนส่วนใหญ่มักจะคิดถึง 14 ตุลา 16 ในแง่ประวัติศาสตร์การต่อสู้ทางการเมือง คัดค้านเผด็จการเรียกร้องรัฐธรรมนูญและการเลือกตั้งเป็นหลัก ซึ่งในความเป็นจริง ระบอบเผด็จการส่งผลต่อสถานการณ์เศรษฐกิจของประชาชนทุกอาชีพอย่างมาก ค่าแรงคนงานอยู่ที่เพียงวันละ 8 หรือ 10 บาท และไม่มีสวัสดิการใดๆ ค่าแรงผู้หญิงยังน้อยกว่าผู้ชาย ให้ทำงานยาวนานเกิน 8 ชั่วโมง กระทั่งใช้แรงงานเด็ก ส่วนชานาจำนวนมากก็ถูกเอาเปรียบเรื่องค่าเช่านาที่แพงมาก การต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย 14 ตุลา 16 จึงมีส่วนร่วมของผู้คนนิรนามจำนวนมากและขยายตัวไปทั่วประเทศอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง

คุณอรุณี ศรีโต เป็นคนงานที่เข้าร่วมในเหตุการณ์ 14 ตุลาร่วมกับคนงานไทยเกรียง พระประแดงจำนวนมากจากการได้รับคำชวนของนักศึกษาและพนักงานรัฐวิสาหกิจ โดยเธอบอกเล่าอย่างซื่อๆ ว่า ตอนนั้นไม่รู้หรือว่าประชาธิปไตย

เป็นยังไง แต่คนงานพากันไปสู้เผื่อว่าค่าแรงจะดีขึ้น จากที่
ได้รับวันละ 10 บาทมาตั้งแต่เข้าเป็นคนงานแผนกทอ
ปี 2514 ตอนอายุ 17 ปี เรื่องเล่าจากชีวิตจริงอิงกับ
สถานการณ์การเมืองของสังคมไทย ก็ช่วยฉายภาพให้เห็น
อย่างมีชีวิตชีวาของพลังคนงาน ที่ค่อยๆ เติบโตเรียนรู้ต่อมา
อีกหลายมิติ หลายเรื่องราวการต่อสู้ สืบเนื่องจากการ
เข้าร่วม 14 ตุลา

การชุมนุมเรียกร้องค่าแรงขั้นต่ำที่มีการชุมนุมคน
งานหลายย่าน อ้อมน้อย-อ้อมใหญ่ รังสิต รวมทั้ง
พระประแดง จำนวนนับหมื่นคน 7 วัน 7 คืนที่สนามหลวง
จนมีข้อตกลงว่าค่าแรงจะได้ขึ้นเป็นวันละ 20 บาท ถือเป็น
อีกก้าวใหญ่ของคุณุณิฯและขบวนการคนงาน ที่ก้าวยกระดับ
สู่การต่อสู้เชิงนโยบาย การทำงานร่วมกับพลังนักศึกษาและ
พนักงานรัฐวิสาหกิจ ช่วยเชื่อมโยงความสัมพันธ์ระหว่าง
การเมืองกับเศรษฐกิจที่ลึกซึ้ง โดยที่หลังมีข้อตกลงค่าแรง
วันละ 20 บาท คนงานก็ไม่ได้ค่าแรงนี้ทันทีทุกแห่ง ส่วน
ใหญ่ยังต้องผลักดันต่อสู้เรียกร้องต่อเนื่องไป รวมทั้งคนงาน
ไทยเกรียง

หลัง 14 ตุลา 16 ยิ่งสะท้อนภาพชัดเจนว่า การมี
รัฐธรรมนูญ การเลือกตั้ง และการต่อสู้ของการเมืองภาค

ประชาชนยังไม่สามารถแก้ปัญหาโครงสร้างอำนาจทางเศรษฐกิจที่ไม่เป็นธรรมและการกดขี่ที่หนักหน่วง จึงเกิดการรวมตัวต่อสู้ของกรรมกร ชาวนา นักศึกษา ผู้ยากไร้ทั่วประเทศ เกิด “สามประสาน” ที่ทรงพลังต่อรองกับนโยบายของรัฐและกลุ่มทุนผูกขาดหลายเรื่อง จนกลุ่มสูญเสียประโยชน์ร่วมกันสร้างกระแสขวาทิฆาตข้าย และการปราบปรามที่โหดร้ายในกรณี 6 ตุลา 2519 ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ซึ่งมีเรื่องราวของการบิดเบือนข้อมูลโจมตีขบวนการเรียนนักศึกษาประชาชน ทำให้คนงานไทยเกรียงที่เคยเข้าร่วม 14 ตุลา เองก็สับสนกับการสร้างขาวโจมตีไม่น้อย

ขบวนการแรงงานร่วมสืบสานเจตนารมณ์ 14 ตุลา เด่นชัดตามที่มีการบันทึกกันไว้ว่า ขบวนการทั้งเอกชนและรัฐวิสาหกิจเข้าร่วมต่อสู้คัดค้านเผด็จการในกรณีพฤษภาทมิฬ 2535 จำนวนไม่น้อย สอดรับกับเรื่องเล่าของคุณอรุณีฯ ที่ว่า คนงานไทยเกรียงที่เคยเข้าร่วม 14 ตุลา 16 มาเข้าร่วมต่อสู้พฤษภา 35 อีก แม้จะกลางกันได้ยากลำบากกว่าสมัย 14 ตุลา 16 อย่างมาก ในที่สุดขบวนการแรงงานก็ก้าวเข้าสู่การต่อสู้ในยุคประชาธิปไตย ต่อสู้ประเด็นนโยบายและกฎหมายที่มีผลสำคัญต่อคนงานทั้งผู้หญิงและภาพรวม

เป็นผลพวงที่คนรุ่นปัจจุบันได้รับผลดีสืบเนื่องมาจากหลายกรณี รวมทั้งการผลักดันและมีส่วนร่วมในการร่างรัฐธรรมนูญ 2540 ฉบับประชาชน แม้ว่าจะไม่ได้สมบูรณ์ตามที่ตั้งใจทั้งหมด

คุณอรุณีฯ เล่าถึงประสบการณ์การจัดตั้งสหภาพแรงงานไทยเกรียงตั้งตั้งแต่ปี 2522 ที่ล้มลุกคลุกคลาน และยังเป็นสถานการณ์ที่ดำรงอยู่แม้จนปัจจุบันนี้ นั่นคือ การเลิกจ้างแกนนำที่ไปจัดตั้งสหภาพแรงงาน การคุกคามของเจ้าหน้าที่ตำรวจ การต่อสู้เพื่อความเสมอภาคหญิงชายเรื่องค่าจ้าง สวัสดิการ และการพิสูจน์ตัวเองเพื่อเปลี่ยนทัศนคติให้คนงานยอมรับบทบาทผู้นำหญิง เรื่องราวของคนงานที่เรียนรู้พัฒนาความเข้มแข็งในการจัดตั้งสหพันธ์แรงงาน สิ่งทอ สหพันธ์แรงงานโลหะแห่งประเทศไทย การร่วมกันก่อตั้งกลุ่มบูรณาการแรงงานสตรี การทำงานกับเพื่อนคนงานกลุ่มย่านต่างๆ กลุ่มพนักงานรัฐวิสาหกิจ ขบวนการนักศึกษา นักวิชาการ และองค์กรพัฒนาเอกชน มีการช่วยเหลือกันเมื่อมีสไตรค์ การถูกเลิกจ้าง

การต่อสู้ขยายวงไปจนถึงการต่อสู้เพื่อนโยบายและกฎหมายที่สำคัญคือ การต่อสู้เพื่อกฎหมายกองทุนประกันสังคม สิทธิลาคลอด 90 วัน การต่อสู้เพื่อพี่น้องคนงาน

เคเดอร์ที่ถูกไฟไหม้สูญเสียบางอย่างร้ายแรง ทั้งชีวิตและอนาคต
จนมีกฎหมายจัดตั้งสถาบันความปลอดภัยในการทำงานและ
รัฐบาลกำหนด 10 พฤษภาคม เป็นวันความปลอดภัย
แห่งชาติ

บางทีคนเราแต่ละคนก็อาจต่อสู้เข้มขันได้ในบาง
ช่วงเวลาที่กำลังเผชิญปัญหาอย่างหนัก ก็ยุติบทบาทไป ซึ่ง
เป็นเรื่องปกติที่เข้าใจกันได้ แต่ที่น่าประทับใจคือ ผู้เขียนรู้จัก
และร่วมงานกับคุณอรุณีฯมายาวนาน คุณอรุณีฯเผชิญ
ท่ามกลางมรสุมการต่อสู้ที่คนงานและสหภาพแรงงานไทย
เกรียงถูกเลิกจ้าง ถูกฟ้องศาลนับเป็นแบบอย่างของคดี
ปิดปากในยุคสมัยนี้ เพื่อหวังสร้างแรงกดดันผู้นำการต่อสู้
ให้ถอยออกไป รวมทั้งการพยายามต่อสู้เพื่อประโยชน์ของ
คนงานอย่างเต็มกำลัง ซึ่งแสดงออกถึงความรักความเชื่อมั่น
ของคนงานที่ต่อสู้ร่วมกันได้ยาวนาน เมื่อโรงงานไทยเกรียง
ปิดกิจการ คนงานที่ทำงานมายาวนาน 20 ปี 30 ปี อาจุมาก
ไปหางานทำลำบาก คุณอรุณีฯและเพื่อนๆ สหภาพแรงงาน
ยังสามารถเกาะกลุ่มกันยาวนานถึงปัจจุบัน ทั้งในการ
รวมกลุ่มเพื่อดำเนินการต่อสู้ต่อไปในบทบาทแรงงานนอก
ระบบหลากหลายกลุ่ม รวมทั้งการร่วมคิดร่วมต่อสู้กับชุมชน
ในปัญหาสิ่งแวดล้อมและการมีส่วนร่วมของประชาชน
หลายมิติ

ผู้เขียนยังได้ร่วมงานกับคุณอรุณีฯ ในหลายบทบาท รวมทั้งกลุ่มบูรณาการแรงงานสตรี คุณอรุณีฯ เป็นประธาน มาสองสมัย ตั้งแต่เริ่มตั้งปี 2535 เรื่องหนึ่งที่สำคัญต่อ แรงงานหญิงกับลูกเล็กๆ กลุ่มบูรณาการแรงงานสตรี ร่วมกับ ขบวนการแรงงานและหน่วยงานรัฐผลักดันเรื่องศูนย์พัฒนา เด็กเล็กที่จะตอบสนองวิธีการทำงานของคนงานโดยเฉพาะ ผู้หญิงที่ต้องไปทำงานหารายได้ และอยากมีชีวิตครอบครัว อยู่กับลูกเล็กๆ ไม่อยากส่งไปอยู่กับปู่ย่าตายาย หรือส่วน หนึ่งไม่มีที่ส่งไปด้วย แต่ศูนย์เด็กเล็กของหน่วยงานรัฐและ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีน้อย รับอายุ 3 ขวบขึ้นไป และเปิดปิดแบบเวลาราชการ เข้าสาย เลิกเร็วมาก หยุดวัน เสาร์อาทิตย์ ทำให้แม่/พ่อไม่สามารถใช้บริการได้อย่างเต็มที่ รวมทั้งมักจะไม่รับลูกคนงานที่ไม่มีทะเบียนบ้านในพื้นที่ คุณอรุณีฯ กับกลุ่มบูรณาการแรงงานสตรีได้ระดมทุนมา จัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กน่ารักๆ ดำเนินงานมาได้หลายปี แต่ที่สุดต้องเลิกกิจการเพราะขาดทุนมาดำเนินการ และ ปัจจุบันยังขับเคลื่อนอีกหลายเรื่อง รวมทั้งสวัสดิการ “บ้านอายุผู้สูงอายุ” “ร่างกฎหมายเพื่อลาคลอด 180 วัน” รวมทั้งเป็นคณะทำงานขับเคลื่อนนโยบายสวัสดิการเด็กเล็ก ถ้วนหน้า

51 ปี 14 ตุลา จึงช่วยย้ำเตือนเจตนารมณ์ของการ
ต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย ความเสมอภาคระหว่างเพศ และ
สิทธิมนุษยชน ผ่านการต่อสู้ของคณงานและคุณอรุณี ศรีโต

สารบัญ

คำนำ	3
คำกล่าวแนะนำปาฐก ..... ผศ.สุณี ไชยรส	7
14 ตุลา กับขบวนการแรงงานไทย	17
อรุณี ศรีโต (ป่ากุง)	
ประมวลภาพเหตุการณ์	65

14 ตุลา กับ ขบวนการแรงงานไทย

อรุณี ศรีโต (ป่ากุ่ม)

ขอคารวะวีรชน 14 ตุลา และวีรชนที่ต่อสู้เพื่อ
ประชาธิปไตย และความเป็นธรรม ทุกคน ทุกเหตุการณ์
ในวาระครบ 51 ปี 14 ตุลา ในปีนี้ ฉันขอแลกเปลี่ยน
มุมมองผ่านเรื่องราวของฉันและขบวนการต่อสู้ของคนงาน
ที่เป็นคนงานโรงงานไทยเกรียง ฟันเฟืองตัวเล็กๆ จาก
14 ตุลา 16 ถึงปัจจุบัน ที่พวกเราเป็นส่วนหนึ่งของขบวน
แรงงานนอกระบบ และการต่อสู้ของชุมชน

จากสาวชาวสวน สู้กรรมกรทอผ้า

ฉันชื่อ อรุณี ศรีโต จากลูกชาวสวนได้เข้าเป็น
กรรมกรทอผ้า ได้เรียนรู้และเข้าร่วมกับการต่อสู้ใน
เหตุการณ์ 14 ตุลา 2516 ในฐานะกรรมกรสาวน้อย ซึ่ง
เหตุการณ์ 14 ตุลา 16 ได้สร้างการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่
หลวงต่อการต่อสู้ของกรรมกร ทั้งตัวฉันเอง และขบวนการ

กรรมกรหลัง 14 ตุลา จากยุคเผด็จการ สู่ระบอบประชาธิปไตย และตัวเองได้ผ่านสถานการณ์การเมืองหลายยุค วรณกลับสู่ระบอบเผด็จการจากการก้าวเข้าเป็นสมาชิกสหภาพแรงงาน จนเติบโตสู่ผู้นำสหภาพแรงงานไทยเกรียง ทำงานเป็น ขบวนการกรรมกร จนถึงมีการเรียกร้องผลักดันนโยบาย รัฐบาลหลายเรื่อง และได้ทำงานกับเครือข่ายต่างๆ อย่าง กว้างขวาง ทั้งพนักงานรัฐวิสาหกิจ นักศึกษา และขบวนการ ประชาชนต่างๆ

แม้สหภาพแรงงานไทยเกรียงจะต้องยุติบทบาท เมื่อมีการปิดโรงงาน แต่สมาชิกสหภาพแรงงานไทยเกรียง ก็ได้ต่อสู้จนถึงที่สุด และไม่ย่อท้อ พวกเราปรับตัวในฐานะ ชาวบ้าน ในฐานะชุมชน จับกลุ่มกันต่อสู้ต่อไป เพื่อ แรงงานนอกระบบ และความเป็นธรรม จนถึงทุกวันนี้ การต่อสู้ขบวนการแรงงานก็ยังคงต้องต่อสู้ต่อไป และในส่วน ของพี่น้องในชุมชน เรื่องสิ่งแวดล้อม และการต่อสู้เพื่อความ เป็นธรรมและคุณภาพชีวิตของแรงงานนอกระบบ ก็เป็น เรื่องที่ยังต้องการการเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้น และเราไม่สามารถต่อสู้เฉพาะกลุ่มเดียวได้

ฉันเกิดที่นนทบุรี อาชีพทำสวนทำนา จนปี 2514 เข้ามาสมัครงาน มาที่พระประแดง มากันเป็นกลุ่มแรกๆ

4 คน สมัยนั้นคนยังไม่ค่อยมาทำงานกรรมกร มีคนมาชวน เป็นช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับแรกๆ ดูเหมือนเขากำลัง ต้องการคนงาน เราสมัครวันนี้ พรุ่งนี้ให้มาทำงานเลย สมัยก่อนจบกันแค่ ป.4 ทำบัตรประชาชนตอนอายุ 17 ปี

พอกับแม่ทำสวนทำนา แต่มีบทบาทในชุมชน ฉะนั้นจะได้บางส่วนจากพ่อ ปู่เป็นผู้ใหญ่บ้าน พ่อก็เป็น ผู้ใหญ่บ้าน ลุงเป็นกำนัน ตระกูลเราก็เลยเหมือนผู้นำชุมชน ตอนทำสวนทำนาก็ไม่ค่อยมีตั้งค์ แต่มีข้าวกิน ถือว่าตอนนั้น เหน่มาทที่เดียว

พอคนมาชวนไปสมัครงานที่พระประแดง เริ่มที่ โรงงานไทยเกรียง ตอนนั้นไปเขียนใบสมัคร อายุ 17 ปี ไทยเกรียงเป็นอุตสาหกรรมสิ่งทอ ถือว่าเป็นอุตสาหกรรม ยุคแรกๆ พวกอิเล็กทรอนิกส์ ยานยนต์ยังไม่มี มีแต่สิ่งทอ แล้วไปลองสมัครที่ลี้คก็ พระประแดงเหมือนกัน แต่เขาให้ แค่วันละ 8 บาท เลยไปทำที่ไทยเกรียงดีกว่า เขาให้วันละ 10 บาท ตอนนั้นไม่มีกฎหมายค่าแรงขั้นต่ำ แล้วแต่เจ้าของ จะจ้าง เขาต้องการแรงงานอพยพจากต่างจังหวัด ใครไม่มี บ้านอยู่ เขาต้องหาที่พักให้ มีหอพัก แล้วก็หุงข้าวหม้อใหญ่ๆ ให้กินข้าวฟรี แต่กับข้าวซื้อเอง ตอนนั้นกับข้าวซื้อบาทเดียว ทำให้มีเงินเก็บ ทำงานระบบสามกะ กะเช้า กะบ่าย กะดึก

อุตสาหกรรมสิ่งทอต้องการคนเยอะ ตอนนั้นปี 2514 คนงานก็เป็นพินแล้ว เรามาจากท้องไร่ท้องนา มีเพื่อนมากมายจากหลายจังหวัด อีสาน อยุธา สีคิ้ว แต่ที่ไม่ค่อยมีคือภาคเหนือ เชียงใหม่ เชียงราย ลำปางไม่มีเลย ส่วนใหญ่เป็นคนหนุ่มคนสาว อายุ 17 แค่มั้บ้ตรประชาชนก็ได้ทำงานละ มีคนฝากแนะนำกันมา คนในท้องที่ก็มีมา แต่คนเขาน้อยเขาเลยฟังคนอพยพ

เขาให้ฉันทำในท้องทอ เขามีเกณฑ์นะ เขาว่าเราสูงหน่อย เลยให้อยู่ท้องทอ ถ้าเตี้ยหน่อยให้ไปอยู่ห้องปั่นตัวเล็กๆ ให้ไปอยู่ห้องตะกอ คนท้องทอต้องตัวสูงหน่อย เพราะต้องอยู่กับเครื่องจักร ฉันก็ตัวสูงหน่อยเลยถูกส่งไปท้องทอ ไปถึงก็ให้ฝึกก่อน หัดสาวด้าย ยังไม่ทำให้ไปจับเครื่องจักร ดึงด้าย ต่อด้าย ประมาณสองเดือน ช่วงนี้ทำแปดโมงเช้า เลิกห้าโมงเย็น แล้วค่อยได้ไปฝึกใช้เครื่องจักร เขามีห้องฝึกต่างหาก กลัวเครื่องจักรเขาเสีย ให้รู้ว่าทอออกมาแบบไหนเสีย แบบไหนตกเกรด แบบไหนใช้ได้ แล้วเริ่มเข้ากะแรกแปดโมงเช้าเลิกสี่โมงเย็น ต่อด้วยสี่โมงเย็นเลิกเที่ยงคืน ใครเข้าเที่ยงคืนก็ออกแปดโมงเช้า เรียกว่าระบบสามกะ

ระบบสามกะสมัยนั้นไม่เคร่งเครียดเหมือนสมัยนี้
ยังพอมีเวลาพูดคุยกันบ้าง โดยเฉพาะในโรงอาหาร แต่ละกะ
ก็หลายร้อยคน ก็มีแต่วัยหนุ่มวัยสาว ที่วิก็ไม่มีดูนะ พัดลม
ก็ไม่มี ใช้พัดโบกกันไปตามเรื่อง แต่ยังไม่ค่อยร้อนนะ

เขาสร้างตึก 5 ชั้น ห้องหนึ่งนอนแปดคน ส่วนใหญ่
อยู่หอพัก เว้นแต่คนในท้องที่บ้าง

จากปี 2514 ค่าแรงวันละ 10 บาท ปี 2515
ก็ยังได้วันละ 10 บาท ผู้ชายเข้าใหม่ก็ได้วันละ 10 บาท
แต่ได้ขึ้นเงินเดือนเร็วและมากกว่าผู้หญิง มีพิเศษบ้าง
ได้ตื่นตื้นตื้นได้เงินแตะเอ๊ย ประมาณว่าผู้หญิงได้
แตะเอ๊ย 10 แแรง วันละ 10 บาทก็ได้ 100 เดียว ผู้หญิง
ส่วนใหญ่ได้แบบนี้ ผู้หญิงมีประมาณ 80% ผู้ชาย
มีประมาณ 20% แต่ผู้ชายจะได้แตะเอ๊ย 50 แแรง ได้
500 บาท เราก็เก็บความน้อยเนื้อต่ำใจไว้ เจ้าของไทยเกรียง
เขาเป็นคนจีน หนีเหมาเจอตงมา

สวัสดิการสมัยนั้นไม่มีอะไร นอกจากค่าแรงวันละ
10 บาท ก็มีข้าวฟรี หอพักฟรี น้ำไฟฟรี คล้ายกับมีกฎหมาย
ให้ต้องมีห้องพยาบาล เวลาไม่สบายก็ไปหาหมอที่ห้องนี้
ไม่เก็บตังค์ แต่พวกเราคนหนุ่มคนสาวก็แข็งแรง ไม่ค่อยเป็น
อะไร สุขภาพแข็งแรงกัน ผ่านไปปี 2515 ก็ยังค่าแรง 10 บาท

เข้าร่วมการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย : 14 ตุลา 16

มาถึงปี 2516 ที่มีการเรียกร้องประชาธิปไตยในเดือนตุลา มีคนมาบอกหน้าโรงงาน มาชวนคนงาน ไปไล่เผด็จการกันเถอะ บอกว่า กรรมกร ชวนา นักศึกษาต้องไปต่อสู้ร่วมกัน แล้วเงินเดือนกรรมกรจะขึ้น สมัยนั้นฉันไม่รู้หรอกว่าประชาธิปไตยคืออะไร รู้แต่ว่าน่าสนใจที่เงินเดือนจะขึ้น คนงานส่วนใหญ่ก็ไม่รู้เหมือนกัน มีพนักงานรัฐวิสาหกิจมากับนักศึกษาด้วย เขาพูดแล้วก็ไปโรงงานอื่นต่อ โรงงานสมัยนั้นมีน้อย พวกเราก็ไปกันเลย ไม่ได้ขออนายจ้างหรือหยุดงานไปเฉยๆ คนหนุ่มคนสาวเราตัดสินใจง่าย ไปเลย เขาบอกไปไล่เผด็จการ คิดกันว่า ไปสู้เพื่อประชาธิปไตย ต่อไปเราจะขอเงินเดือนขึ้นได้ เราจะขอแต่ะเอ๊ยผู้หญิงให้เท่ากับผู้ชาย

เขามาพูดชวนอยู่สองวัน ไทยเกรียงไป ลี้ก็ไปกับมีโรงงานกระจกอีกโรง เป็นสามโรง เขาพาขึ้นรถเมล์เก่าๆ สาย 82 ไปลงสะพานพุทธ แล้วให้เดินไป ไม่รู้หรอกประชาธิปไตย แต่คำบอกเขาจูงใจมาก **ไม่มีเผด็จการ จะมีประชาธิปไตย คนงานจะมีอำนาจต่อรองขอเงินค่าแรงขึ้นขอแต่ะเอ๊ยขึ้น** เราหยุดงานไปที่ธรรมศาสตร์ ที่สนามหลวง ตอนนั้นไม่มีกฎหมายแรงงาน พวกเราหยุดงานไปประมาณ

60 หรือ 70 % สายการผลิตส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง พอผู้หญิงหยุด ผู้ชายก็ทำอะไรไม่ได้ ผู้จัดการเป็นผู้หญิง มาดักหน้าโรงงาน ขอบว่า อย่าไปกันเลย ใครทำงานอ้าวให้วันละ 20 บาท คนงานก็ตอบว่า ไม่ไปไม่ได้หรอก พวกฉันจะไปไล่เผด็จการ ผู้จัดการก็ไม่ว่าอะไร

พวกเราก็สลับกันไป ทีละสองคืนบ้าง น้ำท่าไม่ได้ อาบ พอหลัง 14 ตุลา 16 สำเร็จ พวกเราก็กลับ มาทำงานเหมือนเดิม ไม่มีการเอาผิดอะไร อาจจะเพราะเขาต้องการคนงาน และสมัยนั้นไม่มีกฎหมายอะไร เมื่อจูงใจให้สองแรงก็ไม่ยอมทำงานกันกลับมาก็ต้องให้ทำงานกันต่อไป

พวกเราไปที่ธรรมศาสตร์ บรรยากาศมันดีจัง มันหลวมรวม มันทำให้อีกheimในใจ ต้องชนะให้ได้ ต้องไล่เผด็จการให้ได้ ไม่ชนะไม่กลับ คนหนุ่มคนสาวไม่เหนียวกันนะ เดินจากสะพานพุทธ บางที่จากวงเวียนใหญ่ก็มี บางที่ก็กลับไทยเกรียงไม่ถูก เราไม่ได้นำหрок แต่ไปร่วมกับเขา เราต้องการการขึ้นค่าจ้าง การมีอำนาจต่อรองบ้างเท่านั้น

ก่อน 14 ตุลา 16 ไม่มีนักศึกษาเข้ามา มีแต่ช่วงเริ่มชุมนุมที่มาชวน ก็ไม่ได้มาเยอะ มากัน 5 คน มีพนักงานรัฐวิสาหกิจมาด้วย แล้วก็ไปตามสามโรงที่เล่าถึง คนงานเราต่างคนต่างอยู่ ไม่ได้มีการรวมตัวกันมาก่อน แต่หลัง 14 ตุลา

มีผลเปลี่ยนแปลงมากมาย หลังจากกลับมาทำงาน มีการตั้งตัวแทนแต่ละแผนกมาเตรียมขอเงินเดือนขึ้น ช่วงนั้นไม่มีใครกลัวอะไร จะนัดหยุดงานก็หยุดเลย นายจ้างก็บอกขอขึ้นเงินหรือ จะให้ปละบาทสองบาทนะ

ก้าวสู่ผู้นำสหภาพแรงงาน : ต่อสู้พิสูจน์พลังผู้นำหญิง

พอมายปี 2517 มีการชุมนุมเคลื่อนไหวใหญ่เรื่องค่าจ้างขั้นต่ำที่สนามหลวง ชุมนุมกันเป็นหมื่นคน 7 วัน 7 คืนที่สนามหลวง ติดกับธรรมศาสตร์ ตอนนั้นชนะได้ข้อตกลงว่าจะให้ค่าจ้างขั้นต่ำ 20 บาท กำลังหลักจากอ้อมน้อย-อ้อมใหญ่ รังสิต กับพระประแดง พวกเราก็ไปร่วมด้วย อยากให้ขึ้นค่าจ้าง พวกคนงานอ้อมน้อยเดินมา ยังไงไม่รู้ มาถึงวงเวียนใหญ่ ทางเราไปไม่มากไปรวมกันที่วงเวียนใหญ่ แต่มีหลายสายมาร่วมกันด้วยนะ แต่ไม่ถึงใหญ่เท่าไปร่วมไล่เผด็จการตอน 14 ตุลา พนักงานรัฐวิสาหกิจตอนนั้นใช้กฎหมายร่วมกับคนงานเอกชน มีอะไรก็ช่วยกันเต็มที่ แต่ไม่ใช่ว่าคนงานจะได้ขึ้นค่าแรงทันทีทุกโรง ยังต้องไปต่อสู้อีก คนงานไทยเกรียงก็เหมือนกัน พอปี 2518 คนงานมีการเรียกร้องค่าจ้างขั้นต่ำอีกก็ได้เพิ่มเป็นวันละ 25 บาท

หลัง 14 ตุลา กลุ่มนักศึกษาที่มาเคลื่อนไหว ขบวนการ นักศึกษามีการเดินสายไปให้ความรู้กรรมกร ตั้งวงคุยกัน เราจะทำยังไงกันต่อ คุณเทิดภูมิ ใจดี ก็มา มาหลายรอบ มาช่วยกัน มาที่โรงงานกระจกด้วย รวมทั้งพนักงาน รัฐวิสาหกิจสมัยนั้น เขามาเคลื่อนไหวเสริมช่วยแรงงาน เอกชน พี่เอกชัย เอกหาญกมล จากการประปานครหลวง ป่าวิป พี่ทวีป กาญจนวงศ์ จากการท่าเรือ ก็มาให้ความรู้เรื่อง กฎหมาย

คนงานก็เริ่มรู้สึกว่าจะต้องมีการเชื่อมกับภายนอก มีการพูดคุยกันเรื่องต้องมืองค์กร ต้องมีกรรมการลูกจ้าง เพราะ เริ่มมีกฎหมายแรงงานสัมพันธ์ 2518 เข้ามา เริ่มมี นักกฎหมายเข้ามา เราก็มีการเลือกกรรมการลูกจ้าง แต่เขา บอกว่าจะยื่นข้อเรียกร้องไม่ได้ ต้องมีสหภาพแรงงาน ทำให้ เริ่มจะตั้งสหภาพแรงงาน ป่าวิป กาญจนวงศ์ ก็มานะ นักศึกษาก็มาแนะนำกฎหมายว่ามีอะไรบ้าง สหภาพแรงงาน เป็นยังไงแต่ทางโรงงานไม่ให้กลุ่มนี้เข้านะ พวกที่เข้าไปเช่า บ้านอยู่ใกล้ๆ โรงงานมากอดยแนะนำ จำได้แม่นเลย ป่าวิป ถี้อัสบะปรดมาให้ลูกนึ่ง เพราะฉะนั้น หลัง 14 ตุลาการ เปลี่ยนแปลงที่สำคัญคือเริ่มมีการก่อตัว รวมตัว เริ่มมีแกนนำ เพราะรู้ว่ามีการกรรมการลูกจ้างอย่างเดียวก็เปลี่ยนแปลงอะไร

ไม่ได้ คนงานก็ไปบ่นให้กรรมการลูกจ้างว่าเลือกไปแล้ว
ไม่เห็นได้อะไร กรรมการลูกจ้างก็บอกว่า เขาให้มาแค่ทำ
หน้าที่ปรึกษาหารือ

หลังจากนั้นก็เริ่มตั้งสหภาพแรงงานกันตอน
ไทยเกรียงไปจดสหภาพแรงงานนี้ลำดับที่ 23 แล้ว แสดงว่า
มีการจดมาก่อนแล้ว นายจ้างไม่ชอบ กลัวสหภาพ
แรงงานกัน แต่กรรมการลูกจ้างนี้รับได้ เพราะแค่คุยๆ กัน
พอมາตั้งสหภาพแรงงาน บริษัทรับไม่ได้มีการเลิกจ้างแกน
นำไป 6 คน ตอนไปจดทะเบียนที่จังหวัด กลับมาที่โรงงาน
ถูกเลิกจ้างเลย

รุ่นฉันก็พยายามช่วยกันระคับระคองให้ตั้ง
สหภาพแรงงานต่อไป ไม่ให้สหภาพฯ ล้ม พอดีมีเรื่อง
แต่ะเอียดที่ให้ผู้หญิงน้อยกว่าผู้ชายมากมาโดยตลอด ผู้หญิง
เลยสไตรค์ปี 2522 ซึ่งเป็นปีที่ไทยเกรียงจัดตั้งสหภาพฯ
ผู้หญิงบอกว่า ต้องจ่ายให้เท่ากับผู้ชาย ผู้จัดการมาเจรจาเองเลย
พวกลือหยุดทำไมๆ แล้วก็เพิ่มให้อีกหน่อย แต่มีข้อสังเกตว่า
ช่วงคนงานหญิงสไตรค์ตรงกับช่วงตั้งสหภาพฯ ทำให้
นายจ้างยอมขึ้นมาหน่อย เพราะกระแสมันแรง ก็เลยตั้ง
สหภาพไทยเกรียงได้สำเร็จในปี 2522

หลัง 14 ตุลา ตัวเองไม่ได้ไปร่วมเคลื่อนไหวหลายๆ เรื่องที่เกิดขึ้น แต่บรรดาแกนนำเขาไป ตัวเองไม่ใช่แกนนำ จนปี 2522 ที่ลุกขึ้นมาช่วยกันตอนแกนนำถูกเลิกจ้าง แต่บรรดาผู้หญิงที่มาช่วยกันประคับประคองสหภาพฯ ก็ไม่ค่อยได้รับความนิยมนจากคนงานสักเท่าไร ยังมีความคิดว่า ผู้หญิงสู้ไม่เก่ง สู้ผู้ชายไม่ได้ แต่พวกเราผู้หญิงก็พยายามทำงานช่วยสหภาพฯกันเต็มที่ จนทำให้เข้มแข็งขึ้น พิสูจน์ว่า ผู้หญิงก็ทำได้ แต่ก็ใช้เวลาหลายปีนะกว่าจะสร้างความเชื่อมั่นผู้หญิงได้ ปี 2522 ฉันทันเป็นอนุกรรมการช่วยงานกรรมการสหภาพฯ พอแกนนำถูกเลิกจ้าง จึงรักษาการกรรมการสหภาพฯ

มีแกนผู้หญิงคนหนึ่งชื่อโจ้เข้ามาโรงงานหลัง 14 ตุลา 16 มีพื้นฐานการศึกษาที่พอใช้ได้ อีกคนชื่อไอ้จบบปริญญาตรี ซึ่งสมัยนั้นหายากมากที่จะมาอยู่โรงงานทอผ้า เข้ามาใหม่ๆ แต่เป็นแกนหลักของการตั้งสหภาพปี 2522 สองคนนี้เป็นกลุ่มแรกๆที่โดนเลิกจ้างตั้งแต่ยังไม่ได้ทะเบียน และเขาจะโดนกันไม่ให้เข้าโรงงาน แถมโรงงานไปปล่อยข่าวว่า สองคนนี้เป็นคอมมิวนิสต์ คนงานมาถามว่าพรรคคอมมิวนิสต์เป็นยังไง ตามที่เขาปล่อยข่าว ฉันทันก็บอกว่า อย่าไปเชื่อเขา สองคนนี้ก็พวกไล่เผด็จการไง ถูกว่าเป็นคอมมิวนิสต์ทั้งนั้นแหละ

คนงานเริ่มเข้าใจ แต่ทั้งใจและใช้เข้าโรงงานไม่ได้ ฉันต้องมา
เข้าห้องแถวเล็กๆหน้าโรงงานเพื่อเชื่อมกับพวกเขา เรื่อง
เอกสารต่างๆทั้งใจทั้งใช้มาช่วยทำให้การศึกษาไปด้วย
บอกว่า “กลัวๆหนอยพี๋กุง” เราก็มารู้ว่า เราไม่ได้ตั้งใจมาเป็น
แกนนำ ตั้งใจมาทำงานโรงงานทอผ้า แต่อย่างว่า สถานการณ์
มันเป็นไปอย่างนั้น

เขาเข้าโรงงานกันไม่ได้ แต่เขาอยู่เพื่อจูนความคิดเรา
ช่วยให้เราเข้มแข็ง เราบ่นว่า คนงานไม่ค่อยฟังฉันนะ ใจบอก
พี๋กุงต้องกล้า ต้องเชื่อมั่นตนเอง อย่าไปป้อแป้ๆ และที่เรา
ได้เรียนรู้อีกอย่างหนึ่งก็คือ คนพูดแข็งๆโดนเลิกจ้างหมด
ฉันต้องหาวิธีพูดใหม่แล้ว อย่างผู้จัดการเขาเป็นคนจีน ฉันก็
จะบอกว่า “คุณพ่อ อย่ามาไล่ฉันออกนะ สหภาพฯแค่อยาก
ปรับค่าจ้างเงินเดือนเล็กๆ น้อยๆ ยังไงพวกฉันก็รักคุณพ่อ
ไม่ทำโรงงานเจ๊งหรอก” แกก็ยิ้ม บอกว่า “ลื้อพูดดีๆ” คือ
เราพยายามให้เข้าใจว่า เราไม่ได้ล้มล้างโรงงาน อะไรที่จะ
ทำให้โรงงานอยู่ไม่ได้ เราไม่ทำ พวกเราก็อยู่กันได้นานนะ
เขาก็ไม่คิดจะแก๊งผู้นำสหภาพฯหญิง

**พอบปี 2526 มีการเสนอให้เลือกตั้งกรรมการ
สหภาพแรงงานใหม่ ล้างไฟใหม่ ฉันที่รักษาการอยู่ก็ลง
สมัครกรรมการสหภาพฯ ความคิดที่ไม่เชื่อมั่นผู้หญิงยัง**

คงอยู่ ฉันทก ไม่ได้รับเลือกเป็นกรรมการ ขนาดช่างผู้ชาย
ที่ค่อนข้างขี้เมา คะแนนยังมากกว่าฉันเลย แต่ฉันก็ไม่ท้อ
ปีหน้าลงสมัครใหม่ พอได้เป็นกรรมการสหภาพก็ทำงาน
เต็มที่

จำได้ว่าในวันเมย์เคย์ วันกรรมกรสากล 1 พฤษภาคม
ฉันต้องขึ้นพูด คนงานสามพันคนมาฟัง คงอยากรู้ว่าผู้หญิง
จะพูดได้เข้าท่า เข้มแข็งแค่ไหน ฉันพยายามตั้งใจเต็มที่ ทั้ง
ที่ใจตุ้มๆ ต่อมๆ แต่ต้องพูดให้ได้ หลังจากนั้นก็ทำให้เพื่อน
คนงานเชื่อว่าผู้หญิงทำได้ และที่สำคัญผู้หญิงมีข้อดีเรื่อง
ซื่อสัตย์ ผู้หญิงมีภาพลักษณ์ที่ดีกว่า ผู้นำชายหลายคนเป็น
ผู้นำมา แล้วก็หายไป บางคนโดนเลิกจ้าง เขาให้เงินมาก
หน่อยก็หายไป ผู้หญิงไม่มีภาพเช่นนั้น

ไทยเกรียงขยายการทำงานไปร่วมกันกับพี่น้องคน
งานหลายกลุ่ม ที่สำคัญเช่นสหภาพแรงงานย่านอ้อมน้อย-
อ้อมใหญ่ ย่านรังสิต และเมื่อมีการตั้งสหพันธ์สิ่งทอ
สหภาพฯ ไทยเกรียงก็ไปร่วมประชุมทุกเดือน คุยกันเรื่อง
สวัสดิการโรงงานทอผ้า และได้รู้จักกลุ่มสหพันธ์นานาชาติด้วย
ตอนนี้เราไม่ได้เคลื่อนไหวเฉพาะโรงงานตัวเองแล้ว เรามี
เพื่อนมากมาย ทำให้เกิดรู้และเปรียบเทียบค่าแรง /
สวัสดิการกับโรงงานอื่นๆ เราก็ไปบอกผู้จัดการว่า โรงงานนั้น

เขาทำเหมือนเรานะ แต่เขาได้ค่าแรงมากกว่าที่เราทำ ผู้จัดการบอกไม่เชื่อๆ เราให้เพื่อนโรงงานนั้นเขียนมาให้ผู้จัดการดู คราวนี้เจียบกริบเลย ดังนั้นการเชื่อมกับโรงงานต่างๆทำให้มีข้อมูลและต่อรองได้ ผู้จัดการที่เคยเถียงกับเราก็ตริ่เริ่มเถียงไม่ออกส่วนกรณีโรงงานทอผ้ากรุงเทพบางซ้อน เขาแจกข่าวสารคนงานที่มีครอบครัวเดือนละถึงๆ บรรเทาความเดือดร้อน แต่พอมานอกผู้จัดการ ผู้จัดการก็ว่า อ้าวหุงให้ลื้อกินอยู่แล้วจะเอาข้าวไปทำไม หอพักก็ให้ลื้ออยู่

การได้ไปมีเพื่อนนอกโรงงานทำให้เรามีสติปัญญาเพิ่มขึ้นและช่วยเหลือกัน เช่น สหภาพฯ แอโร สไตรค์ เราก็อประกาศเลย เพื่อนแอโรเราสไตรค์ ใครจะไป ตอนนี้มีรถบัสสองคันประกาศบับคนเต็มเลย การที่คนไปได้มากได้เร็ว เพราะตอนนั้นเราอยู่หอพักเกือบสองพันคน ประชาสัมพันธ์บับ คนก็ไปได้มากมาย ต่างกับสมัยนี้

หลัง 6 ตุลา: การต่อสู้ที่ไม่หยุดนิ่ง ก้าวสู่การผลักดันนโยบายรัฐบาล

ช่วงเกิดการปราบปรามนักศึกษาประชาชนอย่างโหดร้ายตอน 6 ตุลา 2519 ฉันทันไม่ได้ไปตอนชุมนุม ไปตอนเขาเลิกแล้ว มีตำรวจมากมายเลยที่สนามหลวง เขาปล่อยข่าวกันมากกว่า พวกนี้มาล้ล้งล้างราชวงศ์ คนงานที่เคยอีกเหิม

เต็มที่ตอนไล่เผด็จการ ก็ได้รับคำบอกว่า อย่าไปเลยๆ ฉันทพยายามแก้ข่าวอยู่ว่า ไม่จริงๆ คนงานก็กลัวๆ กล้าๆ ไม่เหมือน 14 ตุลา กล้าเต็มที่ “จอมพลถนอม จอมพลประภาส พันเอกณรงค์ ออกไปๆ” ตอนหลัง 6 ตุลาที่ กรรมกรเข้าป่ากันไม่น้อย ไทยเกรียงไม่มีคนไปนะ

ขบวนการแรงงานมีผู้นำหลายๆ คน ที่ฉันได้ไปร่วมงานจะเป็นทางพีไพศาล ธวัชชัยนันท์ คุณเอกชัย เอกหาญกมล พีปียเชษฐ์ แคล้วคลาด กลุ่มนี้ที่เจอกันบ่อย พีไพศาลสมัยนั้นพูดอะไร คนฟังนะ “**รถเมล์ห้ามขึ้นราคา คนจนเดือดร้อน กรรมกรเดือดร้อน**” จนรัฐบาลเรียกตัวไปคุย พีไพศาลพูดดี วางตัวดี แต่รัฐบาลเสนอตำแหน่งอะไรให้ ไม่เอาละ บอกว่าผมเป็นผู้นำแรงงาน

การเรียกร้องกฎหมายประกันสังคม

การเคลื่อนไหวเรียกร้องกฎหมายประกันสังคม เริ่มปี 2532 คึกคักมาก กลุ่มย่านเป็นหลัก สภาแรงงาน เป็นรอง คนงานมาจากอุตสาหกรรมสิ่งทอ โดยเฉพาะโรงงานใหญ่ๆ เรียกร้องจริงจังเรื่องประกันสังคม และการที่อุตสาหกรรมสิ่งทอเป็นหลัก เพราะทำงานเป็นกะ เวลาออกกะดึก เขาไม่โดนนายจ้างเล่นงานเพราะไม่ได้ทำผิด ข้อบังคับอะไร คนงานกะดึก ไม่ว่าจะย่านอ้อมน้อย ย่าน

รังสิต ย่านพระประแดง เวลามีการประสานงานกันมา เราก็คงไปกัน นักวิชาการที่เป็นหลัก เช่น อ.นิคม จันทรวีฑูร ที่คอยให้กำลังใจและแนะแนวทาง ย่านอ้อมน้อยก็เพื่อนเก่า ย่านรังสิตก็เพื่อนเก่า ส่วนใหญ่ก็อุตสาหกรรมสิ่งทอ และ สมัยนั้นการกวดขันรัฐบาลเขาจะต่อเนื่องนะ ไม่ปล่อยให้ทิ้ง ช่วงไปปีละครั้ง จะต่อเนื่องไป ไปพบประธานรัฐสภา พบ รัฐบาล มีกระทั่งบนหัวหมู ไหว้ขอเจ้าที่เจ้าทางก็มี สมัยนี้ จะไม่เห็นภาพแบบนี้หรอก แต่ที่สำคัญอีก **มีการอดอาหาร จนประสบผลสำเร็จ คุณวิไลวรรณ แซ่เตีย คุณวัณณะ เอี่ยมบำรุง ก็ไปอดข้าวอดน้ำกัน พลังสามัคคีในการผลักดัน ครั้งนี้นำไปสู่ความสำเร็จของการมีกฎหมายประกันสังคม ในสังคมไทย**

คนที่ไม่เห็นด้วยกับกฎหมายประกันสังคมก็มีเยอะ แม้แต่ลูกจ้างบางส่วนก็ยังไม่เห็นด้วย แต่หลังจากประสบความสำเร็จ แกนนำลูกจ้างที่ไม่เห็นด้วยก็ไปเป็นบอร์ดประกันสังคมหลายสมัยเลย ฉันทก็ไม่เข้าใจ ตอนเคลื่อนไหว ประกันสังคมกัน มีผู้นำบางคนออกมาพูดว่า การเคลื่อนไหว เรื่องนี้จะขัดขวางความเจริญ แต่ตอนเป็นบอร์ดเป็นได้เป็นดี แต่นี่คือบริบทของแกนนำที่ไม่มีความเป็นเอกภาพทุกยุค ทุกสมัย แต่หลังจากได้ประกันสังคมมาแล้ว ขบวนการ แรงงานเข้มแข็งขึ้นเรื่อยๆ

ปี 2534 – 36 ร่วมสู้ในพฤษภา 35 และ ลาคลอด 90 วัน

ตอนประท้วงพฤษภา 35 คนงานรุ่นที่เคยไปประท้วง 14 ตุลา ก็มากันนะ เวียนกันไป ฟันธงแรงงานไปร่วมกันเยอะ ตอนเขาจับ พล.ต.จำลอง ศรีเมือง มีการยิงพวกเราก็อหลกกัน พวกที่เคยไป 14 ตุลา ตอนนั้นวัยหนุ่มสาวพอพฤษภา 35 ก็เริ่มวัยกลางคนแล้ว แต่ตอนไปครั้งนี้ไม่ง่ายเหมือน 14 ตุลา 16 นะ ตอนนั้นนี่จะหยุดงานก็หยุดได้ เจ้าของโรงงานก็เอาเราทำงานอยู่ดี แต่ตอนพฤษภา 35 ถ้าใครขาดงานไปจะมีความผิด เริ่มมีกฎหมายแรงงานสัมพันธ์ที่ทำให้คนงานเคลื่อนไหวยาก มีกรอบที่เอาผิดคนงานได้ ดังนั้นคนงานที่ไปร่วมชุมนุมจึงออกกะดึกแล้วไม่นอนไปชุมนุม กลับมาอาจนอนได้ไม่นาน ก็เข้ากะเที่ยงคืนต่อเลย

หลังพฤษภา 35 เราก็ยังมีเรื่องต้องเคลื่อนไหว สวัสดิการต่อ หนึ่งในนั้นคือการลาคลอด 90 วัน ส่วนของข้าราชการเขาไม่ต้องขอ สมัยนั้นน่าจะเป็นรัฐบาล คุณอาวันที่ปั่นยารชุน ปี 2534 ให้ข้าราชการหญิงลาคลอดได้เงินเดือน 60 วัน และลากิจส่วนตัวเพื่อเลี้ยงดูบุตรได้อีกไม่เกิน 30 วัน รวมเป็น 90 วัน ทำให้พวกเราคิดว่าทำไมเอกชนไม่ได้ **สหพันธ์อุตสาหกรรมสิ่งทอมีปัญหาเรื่องนี้มานานเพราะ**

ส่วนใหญ่เป็นแรงงานหญิง คลอดไม่กัวัน แผลยังไม่ทันหายดี การเลี้ยงลูกด้วยนมแม่ก็ไม่ได้ทำหน้าที่ ต้องส่งลูกไปชนบท ได้เงินก็ส่งให้ลูกให้แม่ที่ชนบททางไปรษณีย์ ฉันท้องก็อยู่ในสหพันธ์สิ่งทอ ทางมูลนิธิฟรีดิชเอแบร์ท FES คุณโครบอธ ก็ช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดที่ให้ได้ คุยกัน คุยกันไปกันมา สหพันธ์สิ่งทอว่าเรื่องนี้มันเรื่องเล็กๆ เมื่อสหพันธ์ฯไม่สนใจจะเคลื่อน พวกเราผู้หญิงก็เลยคิดจะเคลื่อนกันเอง เลยมาตั้งกลุ่มบูรณาการแรงงานสตรีขึ้น พวกเราก็เริ่มงานกัน สหพันธ์ก็ไม่ได้ขวางอะไร ตั้งก็ตั้งสิ งานแบบนี้ต้องผู้หญิงเคลื่อน ทั่วๆ ที่สหพันธ์ฯควรมาเคลื่อนด้วยกัน กลุ่มบูรณาการแรงงานสตรีก็เริ่มเป็นที่รู้จัก ของคนงานมากขึ้นๆ มีการเคลื่อนไหว วางกลยุทธ์ต่างๆ ผู้หญิงคิด และมีผู้ชายมาช่วยคิดด้วย ช่วยกันคนละนิดคนละหน่อย แต่เวลาออกสื่อออกสารธารณะ ผู้หญิงเป็นกำลังหลักและกลุ่มบูรณาการแรงงานสตรียังเป็นกลุ่มหลักของแรงงานหญิงมาอีกนาน

ช่วงนั้นเราตั้ง “คณะกรรมการณรงค์เพื่อสิทธิลาคลอด” มีองค์กรพัฒนาเอกชนหลายแห่ง นักวิชาการ ทั้งคนงานกลุ่มย่านต่างๆ เขาให้ฉันท้องเป็นประธาน เรารณรงค์หนักต่อเนื่องไปจากวันที่ 1 มีนาคม 2536 มาเขียนหนังสือ รัฐมนตรีให้แก้ไขประกาศกระทรวงมหาดไทย เรื่องการ

คุ้มครองแรงงานเกี่ยวกับสิทธิลาคลอดจากเดิม 60 วัน แต่
รับค่าจ้างเพียง 30 วัน มาเป็นลาคลอดได้ 90 วัน โดยได้รับ
ค่าจ้างเต็มทั้ง 90 วัน รวมทั้งยื่นหนังสือต่อนายกรัฐมนตรี
และต่อคณะกรรมการแรงงานและสวัสดิการสังคม
สภาผู้แทนฯ วันที่ 7 มีนาคม ก่อนวันสตรีสากล คนงานหญิง
เป็นหลักจากกลุ่มย่านต่างๆ อ้อมน้อย-อ้อมใหญ่ พระประแดง
รังสิต สัก 700 คนก็มาชุมนุมไปพบนายกรัฐมนตรี คุณชวน
หลีกภัยที่บ้านซอยหมอเหล็ง และมาที่ทำเนียบอีกครั้ง
แต่ก็ยังไม่ได้ผล และมีกระแสต่อต้านจากนายจ้างว่า นายจ้าง
จะไม่จ้างแรงงานหญิงอีกนะ หรือจะย้ายฐานการผลิตไป
ต่างประเทศพวกเราเตรียมการอธิบาย แล้วโต้แย้งกันไป

**เราเตรียมแตกหักวันเมย์เดย์ มีการชุมนุมกันอีก
ที่ทำเนียบรัฐบาล 26 เมษายน ปี 36 ค้างคืนด้วยเพื่อรอฟัง
ผลประชุมคณะรัฐมนตรีวันที่ 27 เมษายน ซึ่งในที่สุด
มหาดไทยก็เสนอและมีมติคณะรัฐมนตรีเห็นชอบ ให้
ลูกจ้างหญิงมีสิทธิลาคลอดไม่เกิน 90 วัน โดยรับค่าจ้าง
จากนายจ้างไม่เกิน 45 วัน และแก้ไขกฎหมายประกัน
สังคม ปี 2533 ให้ลูกจ้างหญิงที่เป็นผู้ประกันตน ได้ค่า
สงเคราะห์เหมาจ่ายร้อยละ 50 ของค่าจ้าง 90 วัน เท่ากับ
ค่าจ้างอีก 45 วัน ถือเป็นชัยชนะการต่อสู้ของแรงงานหญิง
และชัยชนะของขบวนการแรงงานทั้งหมด**

ต้องกล่าวได้ว่า การเคลื่อนไหวสิทธิลาคลอด 90 วันเป็นที่ยอมรับจากแรงงาน รวมทั้งสภาแรงงานต่างๆ และสังคมโดยรวมก็ยอมรับว่า ถ้าไม่ให้ภาคเอกชนลาคลอด 90 วัน ก็จะไม่ถูกต้อง ไม่ยุติธรรมสำหรับความเป็นแม่ และ คำว่าแม่ คำนี้นั้น ก็ถูกกล่าวขวัญกันมาก เป็นอันว่าในยุค ชวน 1 ก็ได้มา

กรณีเคราะห์สาลด เคเดอร์ : การต่อสู้เพื่อสถาบันความปลอดภัยในการทำงาน

กำลังดีใจกันมากกว่า รัฐบาลให้เรื่องการลาคลอด 90 วันแล้ว เป็นของขวัญเมย์เดย์ ปี 2536 ไม่ถึง 10 วัน ก็เกิดเหตุการณ์ไฟไหม้ที่โรงงานเคเดอร์ในวันที่ 10 พฤษภาคม 2536 เป็นโรงงานผลิตตุ๊กตาเด็กเล่นส่งออก ที่น่าตกใจเพราะไฟไหม้ครั้งนี้คนตายมากถึง 188 คน เป็นผู้ชาย 14 คน ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง 174 คนและยังมีคนงานบาดเจ็บอีก 489 คน พวกเรามาประชุมเรื่องนั้นกันต่อเนื่อง ใช้สถานที่มูลนิธิฟรีดริช เอแบร์ท หาให้ แล้วในที่สุดก็เลยตั้ง “คณะกรรมการเคเดอร์” ขึ้นมา เพื่อหาทางช่วยเหลือคนงานเคเดอร์

เราต่อยอดจากคณะทำงานเรื่องลาคลอด 90 วัน แล้วมาเพิ่มเติมอีกในการช่วยเหลือเคเดอร์ มีการเปิดสมัชชา

ที่โรงแรมเวียงใต้ ตั้ง “คณะกรรมการติดตามความช่วยเหลือ
คนงานเคเดอร์” คุณสุวิทย์ หาทอง ประธานสภาแรงงาน
กับฉัน เป็นประธานร่วมกัน ตกลงกันว่า จะไปยื่นหนังสือ
พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ รัฐมนตรี มหาดไทยในฐานะดูแลกรม
แรงงาน มีชื่อเรียกร่องเรื่องคนงานเคเดอร์ ท่านก็น่ารักและ
หาหลักประกันให้ไปประกันตัวคนงานที่สูญบุหรีในโรงงาน
ที่ถูกกล่าวหาว่า เป็นต้นตอไฟไหม้ พวกเราหาทางช่วยเหลือ
เคเดอร์ให้ได้มากกว่ากองทุนเงินทดแทน เพราะคนที่ล้มหาย
ตายจากไป มีลูก มีพ่อแม่ที่ต้องเลี้ยงดูไปอีกยาวนานถ้าเขา
ไม่ตาย มีการเจรจา มีนักวิชาการมาช่วย อ.วรวิทย์ เจริญเลิศ
อ.ธีรนาถ กาญจนอักษร ก็มา นายจ้างอยู่ต่างประเทศ **เรา
ได้ข้อตกลงพิเศษที่มากกว่ากฎหมายกองทุนเงินทดแทน
เช่น ถ้าลูกเขาเรียนถึงชั้นปริญญาตรี นายจ้างต้องออก
ตั้งคณะ แล้วกองทุนเงินทดแทนบอกว่า ถ้าคนที่โดนหนี
ไฟมา ซาหัก แซนหัก ค่ารักษามากกว่า 1 ล้านที่กองทุน
เงินทดแทนกำหนด นายจ้างต้องออกนะ รักษาจนหาย
ไม่มีที่สิ้นสุด** แต่นายจ้างหนีไปแล้ว ไปฮ่องกงหรือที่ไหนละ
มีแต่ผู้จัดการฝ่ายบุคคลมาเซ็นสัญญา

ตอนนั้นเราล้มไป เงินที่ตกลงมาให้จ่ายค่าดูแลเดือน
ละ 2,000 บาทนะ ผ่านไปสิบปี เงินเพื่อ เงินไม่มีดอกเบีย
มันมีค่าเหลือนิดเดียว ต่อไปเมื่อมีการพูดคุยกันบ่อยๆ เรา

ก็เลยมีข้อเสนอให้วันที่ 10 พฤษภาคม เป็นวันความปลอดภัยแห่งชาติ ฉะนั้นจำได้ไปกับคุณวันเพ็ญ เปรมแก้ว สหภาพเหล็กและโลหะฯ ที่มงานหลักของกลุ่มบูรณาการแรงงานสตรีด้วย ไปหานายกรัฐมนตรี นายบรรหาร ศิลปอาชา นายกฯ บอกว่า ได้เลย ไม่ยาก วันศุกร์คงยังมีเลย บอกให้เราไปยื่น แล้วปีสองปีแรกมี**การจัดสัปดาห์ความปลอดภัยแห่งชาติยึดวันที่ 10 พฤษภาคม วันความปลอดภัยในการทำงาน** แต่มาปัจจุบันนี้**ไม่ยึดวันที่ 10 พฤษภาคมแล้ว มาจัดเดือนกรกฎาคม ขบวนแรงงานก็ไม่ทักท้วง ทั้งที่ต้องยึดตามมติ ครม. ให้ยึดวันที่ 10 พฤษภาคมของทุกปี เพื่อรำลึกถึงเคเดอร์ตามที่ตั้งใจ**

การเรียกร้องให้มีสถาบันความปลอดภัยในการทำงาน ก็สืบเนื่องจากเคเดอร์นี้แหละ การดูแลคุณภาพชีวิตของคนงานดูเป็นเรื่องไม่มีความสำคัญอะไร เราช่วมกันรณรงค์เป็นร่างกฎหมายเข้าชื่อของประชาชน ซึ่งตอนนั้นรัฐธรรมนูญ 2540 ยังกำหนดให้ประชาชนต้องเข้าชื่อ 50,000 ชื่อ พวกเราก็พยายามรณรงค์กันอย่างหนักจนได้ชื่อมา แต่พอมีกฎหมายและสถาบันความปลอดภัยในการทำงานเกิดขึ้นที่ตลิ่งชัน สถาบันนี้ก็ทำอะไรไม่ได้มาก ปัญหาคนก็น้อย ดูแลก็ไม่ทั่วถึง จริงๆแล้วเราเรียกร้องให้เป็นสถาบันอิสระ ไม่เป็นหน่วยราชการ เราเรียกร้องกันนาน

มีความพยายามให้ไปดูงานที่ต่างประเทศ ระดับปลัด
กระทรวงก็ไปดูงานด้วย จุดสำคัญก็คือต้องมีหลายฝ่ายเข้า
มาร่วมงานกัน และที่จำเป็นที่สุดคือต้องเป็นอิสระ ไม่เป็น
แบบระบบราชการ นักการเมืองจะมาแทรกแซงไม่ได้ สู้กัน
นาน มีหลายฝ่ายช่วยกัน อธิรณาท กัญจนอักษร อ.วรวิทย์
เจริญเลิศ สมบุญ ศรีคำดอกแค และฉันไปร่วมด้วย ประชุม
กันไปกันมา จนที่สุดมีสถาบันความปลอดภัยในการทำงาน
เกิดขึ้น แต่ไม่เป็นไปตามที่เราหวัง เป็นแบบสถาบันวิชาการ
เท่านั้น ถ้าตรวจสอบพบความไม่ปลอดภัย เราเคยวาดหวัง
ไว้ว่า จะมีอำนาจตรวจสอบและสั่งแก้ไขได้ เช่น พบลิฟท์
ไม่ปลอดภัย ก็สามารถสั่งให้หยุดใช้ได้

*สถาบันความปลอดภัยในการทำงานที่ได้มาอย่าง
ยากลำบาก ลงทุนลงแรง ท่ามกลางความหวังและ
ยาวนาน แต่ได้มาอย่างจืดชืด ไม่สามารถทำอะไรได้ อ้าง
แต่ว่ามีตัวแทนคนงานเข้าร่วมด้วย ซึ่งมักเป็นสภาแรงงาน
ที่ไม่เคยร่วมต่อสู้เรื่องเคเคเคอร์ ไม่รู้ประวัติศาสตร์ความไม่
ปลอดภัยของคนงาน ไปนั่งตรงนั้นก็อาจไม่รู้เลยว่า คนงาน
ไม่ปลอดภัยอย่างไร เพราะฉะนั้นคนงานส่วนใหญ่ยังไม่รู้เลย
ว่ามีสถาบันความปลอดภัยนี้เกิดขึ้น ฉันทเองก็ยังไม่รู้ ไม่เคย
ไปเยี่ยมสักที ไม่รู้ว่ามิบบทบาทอย่างไร ทำอะไรแจ่มๆ ได้บ้าง
ผู้นำแรงงานควรเข้าไปตรวจสอบบ้าง เราขออย่างได้มา*

อีกอย่าง ถ้าได้มาไม่มีประสิทธิภาพโดยที่รัฐสนับสนุนงบประมาณด้วย โดยคนงานไม่ได้ประโยชน์ มันจะได้ประโยชน์อย่างไร มันต้องมีการปฏิรูปนะ แต่ก่อนปฏิรูปมันต้องให้คนงานรู้ก่อนว่า สถาบันนี้มีที่มาจากกรณีเคเดอร์ แม้แต่กรรมการที่มาจากสภาแรงงานก็ไม่ว่าเกี่ยวข้องกับเคเดอร์ มีหน้าที่แค่ไปประชุมเวลาเขาเรียก มันเป็นการมีส่วนร่วมของคนงานแบบไม่รู้ว่าจะทำอะไร หรือจะช่วยเหลืออะไรให้คนงานเข้าใจเรื่องความปลอดภัยอย่างไร *อยากให้มีการรื้อสถาบันความปลอดภัยในการทำงาน มันไม่เหมือนที่เราต่อสู้มา เพื่อประโยชน์ของคนงาน จากการต่อสู้เคเดอร์ และความพยายามให้มีสถาบันอิสระความปลอดภัยในการทำงาน ซึ่งพยายามกันอย่างมาก แต่ออกมาผิดรูปผิดร่าง ไม่ได้ประโยชน์ต่อคนงาน*

กลุ่มบูรณาการแรงงานสตรี ที่ตั้งขึ้นปี 2535 มีทั้งคนงานหลายกลุ่มย่าน นักวิชาการ องค์กรพัฒนาเอกชน ที่ทำเรื่องผู้หญิง ขบวนการแรงงานทั้งเอกชนและรัฐวิสาหกิจ ฉันทันเป็นประธานสองวาระ ปี 2535 -39

มีคุณวันเพ็ญ เปรมแก้ว ประธานสหพันธ์แรงงานโลหะแห่งประเทศไทย เป็นรอง คุณอุบล ร่มโพธิ์ทอง เป็นเลขา กรรมการมาช่วยกันมาก เช่น วิไลวรรณ แซ่เตีย สวงน ขุนทรง สุเพ็ญศรี พึ่งโคกสูง กลุ่มบูรณาการแรงงาน

สตรีก็ช่วยประสานกับหลายฝ่าย และเป็นแกนนำการจัดงาน 8 มีนาคม วันสตรีสากลต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี 2537 รวมทั้งช่วยดูแลปัญหาแรงงานหญิง และได้ไปร่วมกับเวทีสตรีโลกที่ปักกิ่งปี 2538

การต่อสู้ครั้งสำคัญ : การยึดโรงงานสไตรค์จากการเลิกจ้างคนงานไทยเกรียง

ปี 2536 ก็เกิดเรื่องใหญ่มาก คือการเลิกจ้างไทยเกรียง 376 คน บอกว่าจะเอาเครื่องจักรเทคโนโลยีสมัยใหม่มาแทนคนงานที่แก่แล้วออก ฉันทองก็เป็นคนหนึ่งที่ทำงานไทยเกรียง เป็นแกนนำคนหนึ่ง คนงานบางคนคิดว่าเป็นเพราะฉันไปช่วยคนงานเคเดอร์ ตอนนั้นลานไปเดือนหนึ่งเพื่อไปนั่งรับเรื่องรื้อร้องทุกข์ให้คนงานเคเดอร์ มีข้าราชการใส่เครื่องแบบไปอยู่ แต่คนงานไม่ค่อยกล้าไป เราตั้งอีกเต็นท์หนึ่ง มีผู้นำคนงานมาช่วยนั่งสลับกัน มีวิไลวรรณ แซ่เตีย สวงน ขุนทรง ฉันทองลานงานบริษัทไปเดือนหนึ่ง อ.ธีรนาถ ก็มาทุกวัน ฉันบอกนายจ้างว่าฉันไม่เอาเงินเดือนหรอก คนงานไทยเกรียงบางคนเลยคิดว่า พี่กุงไปอยู่ที่โน่น เขาเลยเลิกจ้าง แต่จริงๆ แล้วไม่ใช่ **ในคำประกาศของบริษัท เขาบอกว่าจำเป็นต้องเพิ่มเครื่องจักรและลดคนงานที่อายุมากออก เขาจึงจำเป็นต้องเลิกจ้าง 376 คน อรุณก็อยู่ในกลุ่ม**

*เครื่องจักรเก่า คนงานเราไม่เคยถูกเลิกจ้าง พอไปอ่าน
ประกาศมีชื่อตัวเองถูกเลิกจ้าง ร้องให้เลย ไม่เคยคิด ไม่เคย
เตรียมใจว่าจะถูกเลิกจ้าง ถูกเลย์ออฟ ไม่เคยมีการให้
องค์ความรู้เรื่องพวกนี้ไว้เลย*

ฉันกลับจากเคเตอร์ เขาบอกว่า ถูกเลิกจ้างแล้ว
ป่ากุง กระแสไปเร็วมาก คนงานไทยเกรียงตอนนั้น 4,000
กว่าคน ถูกเลิกจ้าง 300 กว่าคน ดูเหมือนไม่เยอะ แต่เป็น
เรื่องใหญ่ คนทั่วไปก็คิดว่า เฮ้ย คิวต่อไปจะเป็นพวกเขา
หรือเปล่า ถ้าโละแล้วก็คงโละต่อไปเรื่อย ๆ และเราก็ไม่รู้จะ
ต่อรองอย่างไร ผู้จัดการที่เราเรียกคุณพ่อ ไปนอนโรงพยาบาล
ลูกชายเขาจบมาจากอเมริกา มาบริหารงานแทน ฉันก็ไปหา
บอกเสีย (ยงยุทธ) อย่าไล่พวกเขาออกเลย ให้ออกแบบ
สมัครใจได้ไหม แล้วช่วยเงินชดเชยเขามากหน่อย *เขาบอก
ว่า “ฟ็อรูณี ไทยเกรียงไม่ใช่บริษัทประชาสงเคราะห์นะ”
เขาพูดสไตส์คนมาจากเมืองนอก ไม่เข้าใจความผูกพัน
ของคนงานที่อยู่กันมานาน*

ฉันมาเล่าให้คนงานฟัง คิดกันว่าจะทำอย่างไร จะ
ยื่นข้อเรียกร้องก็ไม่ได้ เพราะกฎหมายแรงงานสัมพันธ์นี้
แหละ เขียนไว้แบบเราทำอะไรไม่ได้เลย จะเจรจาท่อรอง
ยื่นข้อเรียกร้องก็ไม่ได้ข้อเรียกร้องยังบังคับใช้อยู่ ยังไม่ครบปี

ฉันก็ถามคนงานเลยว่า จะเอาอย่างไรกัน ถ้าไม่สู้ก็ต้องออก
รวมทั้งย้ายอู่อื่นด้วย ถ้าสู้ก็คงต้องคิดนอกรอบ ชื่อเรียกรื่อง
ไม่มีก็ไม่เป็นไร ข้อตกลงก็ใช้บังคับอยู่ เราก็จะหยุดงาน เรา
ไม่ได้รับความเป็นธรรม และเราก็ไปขอเจรจาแล้วว่า ท่าน
เอาเครื่องจักรเข้ามา เราก็ไม่ว่าอะไร ขอให้ท่านเปิดให้สมัคร
ใจทุกแผนก ท่านเพิ่มงบประมาณอีกหน่อย ปรากฏว่า
คนงานขานรับ ฉันไปเช่าที่โรงแรมรอยัล (รัตนโกสินทร์) แถว
สนามหลวง เข้าเป็นอาทิตย์เลย ตอนนั้นไม่แพง เพื่อคุยกัน
ปลุกความคิดให้กัน ฉันจะติดคุกก็ไม่เป็นไร ปรากฏว่าคน
งานเอาด้วยเป็นเอกฉันท์ เกิดเคสคนงานไทยเรียกร้องหยุด
งาน ยึดโรงงานเป็นร้อยไร่เป็นครั้งแรก ยึดทุกประตูหยุด
การผลิต 100% ชุมนุมโดยสงบ รักษาทรัพย์ สินค้าใน
โรงงานให้อย่างดี

กรณีนี้ใหญ่โต พล.อ.ชวลิต ก็มา ผู้ว่าฯ ก็มา ตำรวจ
ก็มาเยอะเยอะ อ.ศักดิ์นา ฉัตรกุล ณ อยุธยา ก็มา ถึงจุดหนึ่ง
กฎหมายแรงงานสัมพันธ์ไม่สามารถแก้ไขสถานการณ์ให้
ลูกจ้างได้ มั่นตัน มั่นถูกขีตกรอไว้ แล้วลูกจ้างจะทำยังไง
*เราขอให้เปิดรับลาออกแบบสมัครใจ ลงทุนอีกหน่อย และ
ขอมีส่วนร่วมในการตัดสินใจเลิกจ้าง ถ้าเลิกจ้างได้เงิน
6 เดือน ท่านก็ให้เขา 10 เดือน เขาอยู่กันมา 20 ปี 30 ปี*

กฎหมายแรงงานตอนนั้นให้ค่าชดเชยสูงสุด 6 เดือน แล้วค่าจ้างแรงงานก็น้อย 100 กว่าบาท ได้แค่คนละ 30,000 บาท 40,000 บาท เคสไทยเกรียงนี่ กระแสสังคม ขานรับนะ เราหยุดงานตั้งแต่ 1 กรกฎาคม 2536 คนมาช่วย เยอะมาก มาจากทุกสารทิศ จนไปกดดันที่ทำเนียบรัฐบาล เดินมาจากรังสิต ไทยแอร์ไทยคูราโบ ก็จะมาทางอนุสาวรีย์ชัย อ้อมน้อยก็มาทางสะพานปิ่นเกล้า ทางพระประแดงมาทาง วงเวียนใหญ่ พี่สมศักดิ์ โกศัยสุข คุณประเทือง แสงสังข์ ก็มาวางแผนช่วยกัน เข้าโรงแรมรัตนโกสินทร์ไว้ทำงานกัน คนงานไทยเกรียงพร้อมใจกันปักหลักสู้ไม่ถอย บางคน 3 วัน 3 คืนไม่ได้นอน คนงานมีความรู้สึกทั้งความรัก ความแค้น น้ำตา วันแล้ววันเล่า ฝนตก แดดจ้า ทั้งกลางวันกลางคืน หมุนเวียนกันมาประจำหน้าที่ ไม่คิดเลยว่าหยุดงานมาแล้ว ก็วัน แล้วจะหยุดอีกนานเท่าไร คนงานห่วงอย่างเดียวคือ รักษาเพื่อนไว้ รักษาความมั่นคงไว้ให้แก่คนรุ่นหลัง

ช่วงนั้นมีปัญหาการเลิกจ้างคนงานหลายบริษัท ทำให้มีหลายสหภาพฯ ร่วมกับสภาองค์กรลูกจ้างหลายแห่ง นัดกันมาร่วมชุมนุมที่หน้าทำเนียบรัฐบาล

ท่านพล.อ.ชวลิต ก็พยายามมาเจรจาผ่านทางฉัน ท่านเป็นนายกฯ ที่ยืดหยุ่น ซอฟท์ ไม่แตกหัก สุดท้ายท่าน

ก็หาทางออก ออกประกาศ 1 ฉบับก่อนที่การสไตรค์ จะลุกลามทั่วประเทศ ว่าการเลิกจ้างไทยเกรียงให้หยุด แคนี่ ให้ถือเสมือนว่ายังไม่มี การเลิกจ้าง ให้ทำงานไปก่อน แล้วก็ตั้งคณะกรรมการไตรภาคีขึ้นมาชุดหนึ่ง มี อ.สังคิต พิริยะรังสรรค์ อ.แล ดิลกวิทยรัตน์ ด้วย มีผู้แทนโรงงาน มาด้วย คอยกันแบบว่าลูกจ้างก็ไม่ผิดนายจ้างก็ไม่ผิด ให้กลับ เข้าทำงานก่อน ท่านพล.อ.ชวลิต ไปร่วมเจรจาเอง เรียก ลูกชายผู้จัดการที่จบบอเมริกามา บอกว่าขอให้ออกวันนี้ 27 กรกฎาคม 2536 แล้วก็เลยจบ ผลที่สุดก็คือ ให้สมัครใจ พอให้เงินชดเชย 13 เดือน 14 เดือน 15 เดือน คนงาน สมัครใจออกเกือบ 600 คน

ลูกชายนายจ้างบอกเงินหมดแล้ว คนงานก็ยังไม่ยอม ออกเพิ่ม นี่เป็นเพราะว่าให้เงินชดเชยเพิ่มขึ้น และความรู้สึก ไม่ชอบไม่ผูกพันกับเจ้าเก่าคนใหม่แล้ว ใจหายเลย ออกเกือบ 600 คน ถ้าใช้วิธีการคอยกัน ฟังกัน มันก็พอจะมีทางออก พอปรับเป็นค่าชดเชยสองเท่า คนที่ประสงค์จะไปทำงานอื่น หรือสรีระร่างกายก็ไม่ค่อยไหวก็ออกกันมาก การบังคับทำให้ ไม่รักนายจ้างใจสลาย ไม่ผูกพัน ไม่อยากอยู่

โมเดลจ้างงานใหม่ การต่อสู้ในศาล และ วิกฤติต้มยำกุ้ง 2540

ช่วงนั้นมีเรื่องใหญ่ๆมากมาย จนมาถึงวิกฤติเศรษฐกิจต้มยำกุ้ง ปี 2540 ฉะนั้นยังอยู่ เพราะไม่สมัครใจออก พล.อ.ชวลิต ไม่ใช่ รัฐมนตรีมหาดไทยแล้ว เป็นนายกรัฐมนตรีไทยเกรียงก็ถูกเทคโอเวอร์ไปแล้ว มีฝรั่งเป็นผู้บริหาร ต่อมาเป็นคนซื้อสายเงิน เขาซอฟต์แวร์ บอกคนงานว่าเศรษฐกิจไม่ดีก็ช่วยกัน ขอมีปิดเทอม เขาเรียกแบบนั้น คือหยุดงานไป 1 เดือนไม่ต้องมาทำงานเลย ไปทำไรทำนาได้ แต่ได้ค่าแรง 50% เช่นได้เงินเดือน 10,000 บาทรับไป 5,000 บาท ตอนแรกคนงานก็ดีใจ ได้เงิน 5,000 บาทไม่ต้องทำงาน ผ่านไปสองเดือนหน้าซัดหน้าเสียว เงินไม่พอใช้ แต่ด้วยความเห็นใจสถานการณ์วิกฤติ คนงานก็ร่วมมือทำงานอย่างซื่อสัตย์และขยันขันแข็ง และไม่ยื่นข้อเรียกร้องใดๆ

วิธีการแบบนี้มีผลให้กฎหมายคุ้มครองแรงงานปี 2546 มีเนื้อหาว่า ไม่ว่าจะเกิดเหตุใดๆก็ตาม ต้องจ่ายเงินคนงานอย่างน้อย 50% ไทยเกรียงจึงเป็นเรื่องต้นตำรับหลายเรื่อง ซึ่งในปัจจุบันมีการแก้เป็น 70% แล้ว และเดิมกฎหมายให้จ่ายค่าชดเชยสูงสุด 6 เดือน ตอนนั้นก็มีการปรับแก้เป็นตามอายุงาน สูงสุด 10 เดือนแล้ว ไทยเกรียง

จึงมีส่วนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงแก้ไขกฎหมายแรงงาน หลายเรื่อง

ไทยเกรียงก็เป็นโมเดลอีกนั่นแหละ ถ้าจะออกจากงาน ขอเป็นเงินผ่อน ตอนนั้นยังไม่มีโรงงานไหนทำแบบนี้ ใครประสงค์จะรับเงินชดเชยที่ให้ 15 เดือนก็รับเช็คไป 15 ใบ คนงานก็เอานะ เรียกว่าเลิกจ้างแบบเงินผ่อน ฝรั่งเศสเขาพยายามคุยกับสหภาพฯ ตลอด ใช้กระบวนการแรงงานสัมพันธ์ เขาบอกยินดีจ่าย 15 เดือน และไม่ต้องมา เอาเช็คไปขึ้นเงินแต่เดือนละเลย คนงานก็ได้หมุนเงินใช้ไปตลอด

ต่อมา สถานการณ์เริ่มดีขึ้น มีผลกำไรมากขึ้นมีการซื้อเครื่องจักรใหม่เข้ามา เปิดขยายโรงงาน สหภาพฯ หรือสมาชิก ปี 2543 ยื่นข้อเรียกร้องให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น แต่บริษัทไม่เจรจา กลายเป็นข้อพิพาทแรงงาน คนงานต้องนัดหยุดงาน และสุดท้ายบริษัทฟ้องสหภาพแรงงานไทยเกรียงกับพวก 376 คน ว่าทำการปิดขวางทางเข้าออกของโรงงานโจทก์ เรียกค่าเสียหายคนละ 8 ล้านบาท รวม 3,000 ล้านบาท และฟ้องสหภาพฯและอีก 48 คนคดีอาญารัฐนลักทรัพย์ ใช้น้ำใช้ไฟของโรงงานต่อนัดหยุดงาน และบุกรุกโรงงาน เรียกค่าเสียหายอีก 3,800,000 บาท

ค่าประกันตัวคนละ 350,000 บาท ก่อนวันที่ 3 มิถุนายน 2545 ที่เป็นวันนัดสืบพยานโจทก์ แต่ศาลลดให้เหลือคนละ 50,000 บาท มีนักการเมืองและพนักงานรัฐวิสาหกิจ 6 คน มาใช้ตำแหน่งเป็นนายประกัน มีการใช้ความรุนแรงต่อการชุมนุม จนนักศึกษา สหภาพต่างๆ และองค์กรพัฒนาเอกชน มาร่วมสนับสนุนคนงาน และเรียกร้องต่อรัฐบาล ให้แก้ไขปัญหาไทยเกรียง คนงานไปบ้านนายกรัฐมนตรี ทักซิณชีวัตร และเกิดการถูกทำร้ายจากตำรวจอีก พวกเราชุมนุมกันนานเกือบสองเดือน

เมื่อรัฐมนตรีแรงงานใช้มาตรา 35 ให้คนงานกลับเข้าทำงาน คนงานก็กลับไป แต่นายจ้างไม่ยอมรับทั้งหมด คนงานต้องมาอยู่ที่ใต้ถุนกระทรวงแรงงาน ฝึกอาชีพไปพลางๆ และหารายได้ไปด้วย คนงานส่วนใหญ่อายุมาก ทำงานมากกว่า 20 ปี จบแค่ ป.4 และยังมีคดีความทั้งศาลแรงงานและศาลอาญา เป็นที่มาให้ตั้ง **“ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาอาชีพคนตกงาน”** เดือนตุลาคม ปี 2544 และเป็นการก้าวสู่การต่อสู้เพื่อแรงงานนอกระบบอย่างเข้มแข็งในเวลาต่อมา

แต่ศาลไทยเกรียงก็เป็นการต่อสู้แบบสู้มเดียว ต้องขึ้นโรงขึ้นศาล ฉันทไปศาลหลายครั้ง ครั้งแรกๆ ก็ตื่นตื่น กลัวศาลมาก ไปบ่อยจนชิน ไม่กลัว ไปบ่อยจนตั้งคำถามกับศาลได้

ศาลบางท่านก็น่ารัก ฉันเคยถามเคยเล่า ศาลก็ว่าทำไมพูด
มากจัง ฉันก็บอกว่า อยากเล่าให้ศาลฟังว่าเป็นอย่างไร
สถานการณ์ก็สร้างเรา ไปแล้วก็ต่อรองไป **แต่ฉันจำไว้
อย่างหนึ่งไม่ลืมเลย คือคนงานไทยเกรียงรักฉันมาก** ฉัน
บอกว่าฉันอาจติดคุกนะอาจถูกเรียกค่าเสียหายเยอะ
เขาก็ถามว่า พวกเขาจะช่วยอะไรได้บ้าง เพราะเราก็ใส่ไตรศ
มาด้วยกัน เพียงแต่ฉันเป็นแกนนำ แต่เวลาผิด พวกคุณ
กลุ่มเดียวมีความผิด พวกเขาก็พยายามช่วยต่อรอง
เดือนนั้นผลผลิตของโรงงานลดลงเหลือ 20% ปรากฏว่า
ผู้จัดการคนเก่าที่ป่วยอยู่โรงพยาบาล โทรหาฉันว่า
“อรุณี่ๆ ทำไมคนงานไม่ยอมทำงาน หวิมม ดูกระจกทั้งวัน
แต่มาทำงาน” เขามีวิธีของเขานะ สุดท้ายผู้จัดการให้
ลูกชายไปถอนฟ้องทุกคดี บอกให้อยู่ด้วยกันดีๆ นั่นคือ
การต่อรองนี้ ถ้ามีเอกภาพมันเป็นพลังสำคัญ แต่แกนนำ
ก็ต้องทำให้เขาเชื่อมั่นด้วยนะว่าทำเพื่อพวกเขา ไม่งั้นเขา
จะทิ้งเราเลยนะ ถ้าเราไม่ซื่อสัตย์ เคสไทยเกรียงนี่ก็ถอน
ฟ้องหมดเลย แล้วก็ให้เราอยู่ต่อ

การพูดคุยกัน ใช้แรงงานสัมพันธ์ ลดเจ้ายศเจ้าอย่าง
แล้วพยายามให้เป็นเพื่อนกัน นี่แหละจะเป็นแนวทางการ
ทำงานร่วมกันได้ ฉะนั้นเห็นว่านายจ้างมีของขวัญ ตู๋เย็น

ไปปรึกษาให้หน่วยราชการ เช่น แรงงานจังหวัดกันมากมาย เราไม่มีเงินก็เลยใช้ตะกร้าหนึ่งไปฝากบ้าง เวลาเจรจาต่อรองจบ เราก็จัดเลี้ยงหน่วยงานรัฐ โตะจีนสองโตะ ถือว่าสร้างความสัมพันธ์กับหน่วยงานรัฐบ้าง ก็เป็นเรื่องจำเป็นบ้าง กรณีไทยเกรียงก็ได้ผลระดับหนึ่ง ผู้ว่าฯมาเราก็พูดให้เข้าใจให้เห็นใจ

กรณีไทยเกรียงที่เจอตั้มย่ำกึ่งปี 2540 จนถึงปี 2543 ไม่ขึ้นเงินเดือนเลย เราไม่ได้เจอนายจ้างตัวจริง และทีมที่มาบริหารก็มุ่งไปที่จะขายที่ดินไทยเกรียง แล้วคนงานสองสามพันคนจะทำยังไง ยื่นข้อเรียกร้องก็ไม่ยอมเจรจาซึ่งสถานการณ์แบบนี้จะนำไปสู่การแตกหัก เมื่อยื่นข้อเรียกร้องแล้วไม่ยอมเจรจา ก็จะเกิดข้อพิพาทแรงงาน แม้ผู้จัดการเดิมจะบอกว่าขึ้นให้เขาไปเถอะคนละบาทสองบาท แต่ก็ไม่ยอม มีเลศนัยอยู่ น่าจะเป็นเพราะว่าถ้าเลิกจ้างคนงานสองพันคน จ่ายค่าชดเชยมากทีเดียว เลยพยายามยั่วยุให้คนงานได้ตอบ เพื่อหาช่องให้ผิดกฎหมาย จะได้เลิกจ้างโดยไม่ต้องจ่ายค่าชดเชย ซึ่งเกมแบบนี้คนงานตามไม่ทัน เพราะกำลังโกรธแล้ว บางทีผู้จัดการก็มาพูดยั่วยุว่า เมื่อไหร่จะสไตรค์ๆ คนงานที่มีประสบการณ์ก็จะรู้ว่า นี่เป็นนายจ้างตัวปลอม แต่คนงานทั่วไปจะไม่รู้ ดังนั้นถ้าเป็นหลุมที่เขาขุดไว้ เราสู้ไม่ชนะ

การต่อสู้ของไทยเกรียงยีตเยื้อยาวนาน เป็นการต่อสู้ที่ตระเวนไปหลายที่ คุณชวน หลีกภัยเป็นนายกรัฐมนตรีก็พยายามมาช่วยไกล่เกลี่ย มีเคสที่ไหนที่นายกรัฐมนตรีต้องมาไกล่เกลี่ย มีเคสไทยเกรียงนี่แหละ แต่ไม่ประสบผลช่วงนี้ ในปี 2543 เพราะไม่ใช่ นายจ้างตัวจริง ไม่เหมือนการไกล่เกลี่ยของนายฯ พล.อ.ชวลิตฯ ในปี 2536 ที่เจอ นายจ้างตัวจริง เราสู้กันคู่เดียวยาวนาน เราเลยลงหลุมด้วยกันหมด **แม้แต่ทีมมีอาชีพที่คอยปราบสหภาพแรงงานต่างๆ มาตลอด ก็ยังบอกว่า เขาจับจ้างปราบสหภาพฯ มานาน แต่ถ้าเจอเคสแบบสหภาพไทยเกรียง เขาหมดปัญญา เพราะคนงานไทยเกรียงเหนียวแน่น** พอเจอมาตรา 35 คนที่ถูกเลิกจ้างจะเข้าโรงงานไม่ได้ ก็ต้องอาศัยคนที่ยังไม่ถูกเลิกจ้าง คนงานจึงมีสามกลุ่ม ถูกเลิกจ้างไปแล้ว คนที่ถูกมาตรา 35 และคนที่ยังทำงานอยู่

ผู้บริหารไทยเกรียงไปแถลงที่ศาล บอกว่า ผมบริหารงานต่อไปไม่ได้ คนพันกว่าคนที่ยังทำงานอยู่ไม่มีหัวใจหัวใจ เขาเจอนี้อุตตัวหนึ่งเขาเตะเข้าเครื่อง เขาเจอเส้นด้าย เขาเตะเข้าเครื่อง สิ้นค้ำกลายเป็นสิ้นค้ำตกเกรดเกือบหมด เพราะเขาไม่มีใจรักนายจ้างอีก เขาบอกว่า เขามีแผนจะเลิกกิจการ เพราะคนที่เหลือเป็นสมาชิกสหภาพฯ ที่มีหัวใจอยู่ด้วยกันกับคนที่ออก เขาแถลงอย่างนี้แหละ

เราฟังด้วยกัน พวกเราก็ไม่มีกะจิตกะใจจะทำงาน คิดว่า เลิกก็เลิกไปด้วยกัน

ในที่สุด ปี 2549 ไทยเกรียงประกาศปิดกิจการ จ่ายค่าชดเชยตามกฎหมายทุกคนไม่มีบิดพลิ้ว เขาบอก ไม่มีแรงจะรบกับคนงานอีกแล้ว หหมดแรงแล้ว ที่จะสู้กับ คนงานไทยเกรียงที่เหนียวแน่น

สหภาพไทยเกรียงเปลี่ยนพื้นที่การต่อสู้ : พลังคนงานนอกระบบ กับงานชุมชน

ฉันออกจากไทยเกรียง ก็มาสู้ออกกับแรงงานนอกระบบ พวกเราส่วนหนึ่งมารวมกันเปิดห้องแถวสองสามห้อง หน้าโรงงานไทยเกรียง แต่เดิมเรารับเรื่องราวร้องทุกข์เฉพาะ คนงานเรา แต่มาตอนนี้รับจากทุกคน ทั้งแรงงานนอกระบบ ชาวบ้านทั่วไป ร้องเรื่องน้ำ ไฟ ในท้องถิ่นก็มี เราารู้ได้ชัดว่า แรงงานนอกระบบขยายตัวเพิ่มขึ้นมาก แรงงานนอกระบบ น่าเห็นใจกว่าแรงงานในระบบอีก เราอยู่ในโรงงานเรายังมี เงินเดือน วันดีคืนดียังได้พิเศษ 2 แรก พวกอยู่นอกโรงงาน บางวันก็ได้ตั้งค์ บางวันก็ไม่ได้ตั้งค์ กฎหมายก็ไม่มีคุ้มครอง จะไปต่อรอง ก็ไม่รู้จะต่อรองกับใคร ไม่มีนายจ้าง ดังนั้น แรงงานนอกระบบจึงอยู่ในสถานการณ์ที่น่าเห็นใจ และ จำนวนยังมากขึ้นเรื่อยๆ คนงานในระบบก็ถูกขู่ให้ออกมาเป็น

แรงงานนอกระบบมากขึ้นเรื่อยๆ แถมยังมีคนงานข้ามชาติมากขึ้นๆ เป็นคนงานหนุ่มสาวด้วย ทำให้คนงานสูงอายุกลายเป็นแรงงานนอกระบบมากขึ้นเรื่อยๆ เห็นชัดเลยว่าต้องการกลไกรัฐ และประกันสังคมมาช่วย

ช่วงแรกๆ แทบไม่มีแรงจูงใจให้แรงงานนอกระบบเข้าประกันสังคม ฉันทึกคิดว่า มันจะต้องมีหลักประกันรายได้ใหม่ บางกลุ่มเย็บผ้าตั้งแต่ 7 โมง ทำอย่างไรให้ได้เงิน 300 บาท ไม่มีเวลากำกับ เป็นงานเหมา เย็บเสื้อผ้าคิดเป็นโหล ต้องทำยอดให้ได้มากๆ มันต้องมีกลไกมาช่วย ยิ่งเรื่องความปลอดภัยยังไม่รู้ใหญ่ ผ้าที่เย็บต้องปิดจุก งานพลาสติกงานหลายอย่างมีอันตราย เขาควรได้รู้ว่า การเอาข้าวมาวางทำไปกินไปมันอันตราย มันลุ่มเสี่ยงมาก มันต้องมีการสร้างระบบกลไกในการดูแลแรงงานนอกระบบ รัฐต้องตระหนักว่าแรงงานนอกระบบเหล่านี้เป็นแรงงานส่วนใหญ่ของประเทศ และเป็นคนไทยเกือบทั้งหมด มาจากกลุ่มถูกเลย์ออฟ และจากภาคเกษตร

เราเคยสู้ในระบบ มาอยู่ข้างนอกก็ตัดสินใจว่าต้องสู้เพื่อแรงงานนอกระบบอีก แม้จะอายุมากแล้ว อย่างน้อยเรารู้ช่องทางไปกระทรวงแรงงาน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พ.ม.) อย่างน้อยเราก็ต้องเป็นหลักให้เขารวมกลุ่มกัน วินมอเตอร์ไซค์อย่างเดียวก็ 1,200 คน

ทุกปีต้องไปทำบัตรวิน 120 บาท ไม่ได้เข้ารัฐ เราก็ถามว่าทำไมต้องให้ทำทุกปี ทำไมไม่ให้ทำสัก 5 ปีครั้ง วินก็บอกว่าไม่ได้ เป็นกฎเกณฑ์ของอำเภอ เราก็บอกให้รวมตัวกันตั้งชมรมวินได้ 120 คน ฉันทักพาไปพบนายอำเภอ คนตกใจใหญ่ ตั้ง 120 คนนะ ชื่อเรียกร้องแรกกับนายอำเภอคือสามปีทำครั้งได้ไหม นายอำเภอก็บอกว่า ป้า เอาสองปีก่อนนะ กลุ่มเย็บผ้าในซอยก็รวมกลุ่มกัน ทำอะไรไม่ได้ถ้าไม่รวมกลุ่มให้กรมพัฒนาฝีมือแรงงานมาสอนซ่อมจักร แต่ก่อนเข็มทักก็ต้องเรียกช่างเสีย 100-200 บาท กรมพัฒนาฝีมือแรงงานก็มาสอนถึงที่เดี๋ยวนี้ก็พอซ่อมจักรได้บ้าง แทนที่จะไปเรียนไกลๆ พอเป็นกลุ่มเขาก็มาสอนให้ พวกมอเตอร์ไซค์ก็เหมือนกัน ซ่อมนิดหน่อยก็เสียเงิน ก็ขอกรมพัฒนาสอนซ่อม ไปขอหลวงพ่อยู่ที่วัด ใช้สถานที่ร่มไม้ในวัด ท่านก็อนุญาต

เราเหมือนตัวเล็กตัวน้อยที่ช่วยประสานงานให้แรงงานนอกระบบ

ต่อมา เรามาก่อตั้งสมาคมส่งเสริมสิทธิชุมชนเพื่อการพัฒนา ในปี 2553 เนื่องจากเมื่อไม่มีสหภาพแรงงานเราอยู่ในชุมชน ทั้งทำอาชีพกันหลากหลาย ร้านนวดและอื่นๆ เห็นสภาพของพื้นที่ชุมชน เมื่อมีปัญหาไม่มีที่ปรึกษาหรือให้คำแนะนำ ทั้งเรื่องแรงงาน ความรุนแรงในครอบครัว

ผู้หญิง เด็ก และสุขภาพ อดีตรมการสหภาพแรงงานไทย
เกรียงจึงร่วมใจจัดตั้งเป็นสมาคมฯ

อนาคตที่อยากเห็น

ประการแรก ให้กระทรวงแรงงานเป็นกระทรวงเศรษฐกิจ เป็นกระทรวงเกรดต้นๆ ไม่ใช่ถูกมองเป็นกระทรวงเกรดซี งบมีกระดิดหนึ่ง รัฐมนตรีก็เหมือนเป็นตัวเลือกท้ายๆ ที่คนอยากมา กระทรวงแรงงานต้องดูแลคนทั้งประเทศ แต่คุณไม่ให้ความสำคัญกับคนมาเป็นรัฐมนตรีแรงงาน ต้องให้เป็นกระทรวงเกรดเอ กระทรวงสำคัญทางเศรษฐกิจรัฐมนตรีต้องปราศรัยเปรี๊ยะ พัฒนาคน พัฒนางาน

ประการที่สอง อยากให้ยกเลิกระบบไตรภาคี ระบบไตรภาคีทำให้ขบวนการแรงงานเสื่อมถอย อยู่กันไปกันมา ตัวเองก็ไม่แข็งแรง ถ้าคนงานเองไม่แข็งแรงพอ ถ้าคุณอยู่แบบไม่มีปากมีเสียง ไตรภาคีจะไม่เป็นประโยชน์ต่อคนงานเลย ถึงคุณแข็งแรง มีปากมีเสียง ได้โต้แย้งถกเถียงบ้าง แต่คุณก็ยังแพ้อยู่ดี เพราะนายจ้างกับรัฐมักจะไปด้วยกัน แต่ถ้าคุณไม่แข็งแรง และไม่ใช่ออกภาพ ยิ่งหนัก ควรต้องเป็นแบบระบบพหุภาคี มีคนอื่นเข้ามาแทรก เช่น มีนักวิชาการบ้าง ไตรภาคีทำให้คนงานอ่อนแอ เจรจาต่อรองอะไรไม่ได้

และกลายเป็นการสร้างความปลอดภัยให้กับนายจ้าง ให้กับรัฐบาล เหมือนอย่างคณะกรรมการค่าจ้าง เขาบอกว่าทำตามไตรภาคี อย่างภาคใต้บอกว่าให้ขึ้นค่าจ้างวันละ 1 บาท ฉันแทบจะเอาหัวชนข้างฝาตาย บางที่ขึ้น 2 บาท สะท้อนความอ่อนแอของผู้แทนลูกจ้าง **ดังนั้นระบบไตรภาคีจึงมีปัญหา เดิมผู้นำรุ่นเก่าๆ อาจมีเจตนาปรารถนาที่จะทำให้คนงานมีส่วนร่วมด้วย แต่ถ้าคนงานไปแบบอ่อนแอ ไม่ได้ประโยชน์ต่อคนงาน และอยู่ในนั้นก็โดนระบบกลืนจนแทบไม่รู้ตัวตัวเองเป็นตัวแทนฝ่ายไหน ถ้าเป็นตัวแทนคนงาน คุณต้องกล้าหาญ กล้าพิทักษ์สิทธิของคนงาน ต้องเผยแพร่ทำงานเชื่อมร้อยกับคนงานมากมาย บอกให้รู้ว่าอะไรได้ อะไรไม่ได้ เพราะอะไร แต่ตอนนี้เหมือนกับถูกทำให้กลมกลืนไปกับระบบ แต่งตัวโก้ๆ ไปประชุม กินน้ำชากาแฟ แล้วก็กลับ ในอนาคตต้องปรับระบบไตรภาคี**

ประการสำคัญที่สุด เราต้องให้ประกันสังคมเป็นอิสระ ต้องมีกลไกมีอาชีพมาบริหาร และเป็นอิสระไม่ว่าจะมีรัฐมนตรีคนไหนมา ทำงานให้รวดเร็ว ระเบียบราชการเป็นระบบที่ไม่สอดคล้อง ย้ายไปย้ายมา ไม่ใช่เราต้องการเลขาและทีมงานแบบมีอาชีพ วางแผนงานให้ชัด จะมีการพัฒนาระบบสวัสดิการ สิทธิประโยชน์อย่างไรให้รวดเร็ว เขาต้องเข้าใจหลักการ แนวคิดประกันสังคม ไม่ใช่ย้ายมา

โดยไม่มีพื้นฐานอะไรเลยก็มี ตำแหน่งเลขา ผู้อำนวยการถูก ลือคอสเปค ถูกวางเป็นข้าราชการที่ไม่ได้รู้จักก็มี ประธานบอร์ด ก็ถูกลือคอสเปคต้องเป็นปลัดกระทรวงเท่านั้น เพราะฉะนั้น กองทุนประกันสังคมที่มีเงินทั้งของลูกจ้าง นายจ้าง รัฐบาล ตามเจตนารมณ์การเฉลี่ยทุกข์เฉลี่ยสุข ซึ่งจะทำให้ก็ต้อง ทำงานแบบรวดเร็ว ไม่ชี้เหนียวเกินไป พุดแบบบ้านๆ คือ อันไหนพอจ่ายได้ก็ต้องจ่าย ต้องมีกองที่คอยศึกษาปรับปรุง สวัสดิการ สิทธิประโยชน์ อยู่เรื่อยๆ ดังนั้นต้องเป็นองค์กร อิสระเท่านั้น และพรรคการเมืองที่จะทำให้เป็นองค์กรอิสระ ได้ ต้องเป็นพรรคที่มีเสียงข้างมาก เพื่อไม่ให้มีแรงเสียดทาน เต็มไปหมด

ขบวนการแรงงานเองต้องทำงานที่มีกระบวนการ ตรวจสอบหน่วยงานและการดำเนินงานของรัฐแบบเข้มข้น และตรวจสอบผู้นำแรงงานด้วย ผู้นำแบบตัวปลอมๆ ก็มี อย่างในกฎหมายแรงงานสัมพันธ์ กำหนดว่า ผู้นำสภา แรงงานต้องเป็นผู้ประกันตนตามมาตรา 33 เท่านั้น ผู้นำ บางคนอายุ 80 กว่าแล้วยังอ้างว่าเป็นคนงาน ใครจ้างทำน อายุขนาดนี้ ยังมีอีกหลายแบบ นั่นคือมีตัวปลอมเพื่อเข้ามา มีตำแหน่ง มาแสวงหาผลประโยชน์ ทำให้ขบวนการแรงงาน ไม่ก้าวหน้า หรือพุดไม่เพราะก็คือ เป็นตัวถ่วงของขบวนการ แรงงาน แทนที่จะยอมรับความจริง

อย่างฉันออกจากไทยเกรียง ฉันก็ไม่เป็นพนักงาน ยอมรับว่าตัวเองเป็นแรงงานนอกระบบ ฉันอยากให้ผู้นำแรงงานบางส่วนยอมรับความจริง มีงานอีกมากมายที่ท่านทำได้ ทำเพื่อสังคม แต่ท่านอย่าไปต่งตำแหน่งว่าท่านต้องเป็นประธานสภา ท่านจะอายนะ ลองนึกถึงพีไอศาล ธวัชชัยนันท์ พีไอศาลประกาศว่า รัฐบาลอย่าขึ้นค่าไฟฟ้า คนจนจะเดือดร้อน **ฉันอยากถามตรงๆ ว่า ประธานสภาแรงงานแต่ละคนตรวจสอบตัวเองด้วย ว่าเคยพูดถึงคนจนบ้างไหม เคยค้านการขึ้นค่ารถ ค่าไฟฟ้าบ้างไหม ว่าคนจนจะเดือดร้อน เคยเรียกร้องค่าจ้างขั้นต่ำให้คนงานบ้างไหม ผู้นำสภาแรงงานต้องต่อสู้เพื่อคนงาน เพื่อคนจน** ไม่ใช่เอะอะก็จะไปประชุมเจเนอรัล มีแต่จะไปประชุมองค์กรใหญ่ๆ ฉันว่าเราต้องปฏิรูปบ้างนะ ขบวนการแรงงานเรายังไม่ไปหน้ามาหลัง ต้องเปลี่ยนแปลงสักที

อีกประเด็นคือแรงงานนอกระบบ เราขอรัฐบาลให้ มีกฎหมายแรงงานอิสระมาแล้วสองปี ขณะนี้ยังไม่ผ่านสภาฯ เลย ซ้ำมาก การที่เราอยู่นอกโรงงาน มีแค่ประกันสังคมมาตรา 39 นอกนั้นไม่มีอะไรเลย ไม่มีเงินออม พอว่างงานไม่มีอะไรเลย ชีวิตก็ลำบาก ต้องหางานอิสระทำเป็นแรงงานนอกระบบ ที่ไม่มีสวัสดิการ ไม่มีกฎหมายคุ้มครอง ถูกเอาเปรียบมากกว่าแรงงานในระบบ ต้องสร้างพลังต่อรอง ต้อง

รวมกลุ่ม แรงงานนอกระบบเพิ่มจำนวนมากขึ้นอย่างรวดเร็ว
รัฐบาลควรเร่งสร้างกลไกคุ้มครองโดยด่วน ลดการเอาเปรียบ
สร้างความปลอดภัยในการทำงาน สร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้
แรงงานสูงอายุ จัดสวัสดิการ บำนาญที่เหมาะสมเป็น
สวัสดิการให้ผู้สูงอายุ ทำงานมาทั้งชีวิต สร้างเศรษฐกิจให้
ประเทศชาติ แต่สู้เพื่อประชาธิปไตยมา 50 ปี ชีวิตนี้ก็ยังไม่
อะไรเลย

**อีกเรื่องที่สำคัญมาก คือ เลิกกันที่การรัฐประหาร
ขอให้รัฐประหารเมื่อปี 2557 เป็นการรัฐประหารครั้ง
สุดท้าย ถ้าใครอยู่กับคนจนจะรู้ว่า รัฐประหารทำให้คนจน
ยิ่งจนลงมากแค่ไหน ไม่มีอนาคต ไม่รู้จะไปทางไหน
การเมืองมันจะมีปัญหาอะไรบ้างก็ให้มันแก้ปัญหาไปอย่าง
เป็นประชาธิปไตย ถึงแม้ประชาธิปไตยจะล้มลุกคลุกคลาน
ยังไงก็เป็นระบบการแข่งขัน สร้างผลงานกับประชาชน ซึ่ง
ประชาชนจะได้ประโยชน์ ขอให้หยุดเผด็จการ จะพรรคไหน
ก็ตาม ให้ประชาชนเรียนรู้ของเขา ว่าพรรคไหนเคยหาเสียง
ไว้อย่างไรแล้วทำหรือไม่ทำ ฉันจัดศึกษาให้แรงงานนอก
ระบบเสมอ บอกให้พิจารณาตรวจสอบพรรคการเมืองต่างๆ
ด้วยตัวเอง เราต้องเป็นประชากรที่มีคุณภาพ จำว่าใคร
หาเสียงอย่างไร พอเป็นรัฐบาลแล้วไม่ทำ แล้วก็ศึกษาทุก
พรรคที่ยังไม่ได้เป็นรัฐบาล ให้โอกาสกันไป อย่างนี้จึงจะ
ทำให้สังคมไทยพัฒนาต่อไปได้**

ขบวนการแรงงานและภาคประชาชน ต้องต่อสู้ต่อไป

51 ปี 14 ตุลา ขอให้สืบสานเจตนารมณ์ของการต่อสู้ที่คัดค้านเผด็จการ ต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย ที่ยืนยันระบบการเลือกตั้งจากประชาชน แต่เป็นการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยที่คำนึงถึงสิทธิคนจน สิทธิแรงงาน และสิทธิความเป็นคน วันนี้ขบวนการแรงงานยังมีการถูกเอารัดเอาเปรียบ ทั้งแรงงานในระบบและแรงงานนอกระบบ รวมทั้งแรงงานหลายรูปแบบ ขอให้ 51 ปี 14 ตุลา ช่วยย้ำเตือนภารกิจของประชาชนที่ต้องมีพลังร่วมกัน ต่อสู้เพื่อความสุขคุณภาพชีวิตที่ดี มีสวัสดิการที่ถ่วงหน้าของทุกคนตั้งแต่เกิดจนตาย

จากอรุณี ศรีโต (ป่ากุ่ม)

สาวโรงงานทอผ้าในอดีต

แรงงานนอกระบบในปัจจุบัน

14 ตุลา 2567

ประวัติ และประสบการณ์การทำงาน

อรุณี ศรีโต เกิด พ.ศ. 2496

ที่อยู่ 101/16 หมู่ 4 ซอยสุขสวัสดิ์ ต.บางจาก อ.พระประแดง
จ.สมุทรปราการ 10130

ผลงาน รางวัล การทำงานสาธารณะ

- ปี 2514 พนักงานบริษัทไทยเกรียงสิ่งทอ จำกัด
- ปี 2522 ผู้ร่วมก่อตั้งสหภาพแรงงานสิ่งทอไทยเกรียง
- ปี 2535-2537 ประธานสหพันธ์แรงงานอุตสาหกรรมสิ่งทอแห่งประเทศไทย
- ปี 2536 ประธาน “คณะกรรมการรณรงค์เพื่อสิทธิลาคลอด” ร่วมผลักดันกฎหมายให้แรงงานหญิงมีสิทธิลาคลอดโดยได้รับ ค่าจ้าง 90 วัน
- ปี 2536 ประธาน “คณะทำงานติดตามช่วยเหลือคนงานเคเดอร์” ที่เสียชีวิตถึง 188 คน
  - วันสตรีสากล รับรางวัลโล่ผู้หญิงแกร่ง จากนายกรัฐมนตรี นายชวน หลีกภัย
  - รางวัลผู้หญิงดีเด่น จากสถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา

- ปี 2541-2545 ได้รับการสรรหาเป็นคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดสมุทรปราการ
- ปี 2550 ได้รับรางวัลเหรียญเจริญ วัตอักษร จากมหาวิทยาลัยเที่ยงคืน
- ปี 2551 ได้รับรางวัลโล่ชมเชยจากพระเจ้าหลานเธอ พระเจ้าพัชรกิติยาภา รางวัล”หนึ่งเสียงเพื่อผู้หญิง” วันที่ 10 ธันวาคม
- ปี 2552 วันสตรีสากล ได้รับรางวัลชุมชนดีเด่น ด้านคุ้มครองสิทธิสตรี จากกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
- ปี 2555 ได้รับรางวัลบุคคลที่มีผลงานดีเด่น ด้านการส่งเสริม ปกป้องและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน จากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
- ปี 2557 ได้รับโล่ประกาศเกียรติคุณองค์กรที่ดำเนินการดีเด่น ด้านการป้องกันควบคุมการบริโภคเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ จากพระเจ้าวรวงศ์เธอ พระองค์เจ้าโสมสวลี พระวรชายาฯ
  - ได้รับโล่ประกาศเกียรติคุณ ผู้ทำคุณประโยชน์ด้านแรงงาน จากกระทรวงแรงงาน

ผลงานช่วยเหลือสังคมที่ผ่านมา

- ประธานคณะกรรมการรณรงค์เพื่อสุขภาพและความปลอดภัยของแรงงาน
- ประธานอนุกรรมการบริหารศูนย์เด็กเล็กปฐมวัยลูกแรงงานชอยคู่สร้าง ของกลุ่มบูรณาการแรงงานสตรี
- ประธานกลุ่มบูรณาการแรงงานสตรี หลายสมัย
- เป็นกรรมการ ในคณะกรรมการวิสามัญพิจารณากฎหมายค้ำมนุษย์ ปี 2550
- อนุกรรมการพิจารณากรอบการจัดทำร่างรัฐธรรมนูญ คณะที่ 1 ในคณะกรรมการร่างรัฐธรรมนูญ 2550
- กรรมการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติหอพัก 2558
- กรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติประกันสังคม 2558 (ฉบับปรับปรุง)
- อนุกรรมการควบคุมคุณภาพและมาตรฐานการบริการสาธารณสุข เขต 6 ระยอง (คชม)
- ศูนย์เครือข่าย OSCC โรงพยาบาลบางจาก อ.พระประแดง จ.สมุทรปราการ
- คณะกรรมการกองทุนประกันสังคม(ครบวาระแล้ว)
- ผู้ทรงคุณวุฒิด้านแรงงาน คณะกรรมการส่งเสริมความเท่าเทียมระหว่างเพศ (ครบวาระแล้ว)

การทำงานปัจจุบัน

- นายกสภาคส่งเสริมสิทธิชุมชนเพื่อการพัฒนา
- ที่ปรึกษากลุ่มออมทรัพย์สัจจะชุมชนไทยเกรียง
- ประธานศูนย์ประสานงานแรงงานนอกระบบแห่งชาติ
- คณะกรรมการบริหารจัดการแรงงานนอกระบบแห่งชาติ (คนช.)
- ประธานเครือข่ายบ้านญาติภาคประชาชน
- คณะทำงานขับเคลื่อนนโยบายสวัสดิการเด็กเล็กถ้วนหน้า

การนัดหยุดงานของสหภาพแรงงานสิ่งทอไทยเกรียง ปี ๒๕๒๔

“
ประมวลภาพเหตุการณ์
”

การนัดหยุดงานของสหภาพแรงงานสิ่งทอไทยเกรียง ปี ๒๕๔๓

ตำรวจสลายการชุมนุมนัดหยุดงานของคณงานไทยเกรียง ปี ๒๕๒๔

คณงานไทยเกรียงร่วมรณรงค์กฎหมายให้ลาคลอด ๙๐ วัน
โดยได้คำจ้าง ปี ๒๕๓๖

สัมมนาประเมินและวางแผนงานปี ๒๕๕๐ ของกลุ่มบูรณาการแรงงานสตรี
(กลุ่มบูฯ ตั้งปี ๒๕๓๕)

กลุ่มบูรณาการแรงงานสตรี จัดถนรณรงค์วันสตรีสากล ปี ๒๕๔๘

คณงานหญิงร่วมกันรณรงค์เรื่องกฎหมายประกันสังคม ปี ๒๕๓๓

กลุ่มบูรณาการแรงงานสตรี กำหนดยุทธศาสตร์งาน
ในวันสตรีสากล ปี ๒๕๔๕

การสัมมนาและแถลงข่าวในวันสตรีสากล ๒๕๔๖ เรื่อง
 “วิกฤติแรงงานหญิงกับการแก้ไขปัญหารัฐ”

เด็กๆ ในศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย ลูกของแรงงานที่กลุ่มบูรณาการแรงงานสตรี
 ร่วมกับองค์กรแรงงาน และกระทรวงแรงงานจัดตั้งขึ้น

งานสัมมนาและแถลงข่าว วันสตรีสากล ปี ๒๕๔๖

ศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย ลูกของแรงงานกลุ่มบูรณาการแรงงานสตรี
ดำเนินงานเพื่อนำร่องให้สอดคล้องกับการทำงานของพ่อแม่

ป่ากุง ในงาน ๑๒ ปี กลุ่มบูรณาการแรงงานสตรี ปี ๒๕๔๗

ทีมงานกลุ่มบูรณาการแรงงานสตรี วันเปิดศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยลูกของแรงงาน
ร่วมกับกระทรวงแรงงาน

งานสัมมนาในวันสตรีสากลปี ๒๕๕๐
ของกลุ่มบูรณาการแรงงานสตรี

